

A.Meer.02. 57/5.3.1998

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD

Merovingi-/viikinkiaikaisen
polttokalmiston kaivaus ja
rautakautisen asuinpaikan
koekaivaus.

Jan Fast 1996-1997

1. JOHDANTO

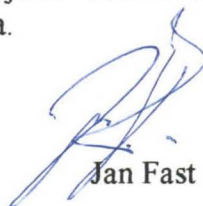
Karjaan kaupungin Degerbyn kylässä sijaitsevassa Domargårdissa suoritti allekirjoittanut arkeologisen kaivauksen **24.6 - 8.7.1996 ja 2.6 - 18.6.1997**. Kaivaustutkimukset olivat suoraa jatkoa muinaisjäännöksen aikaisemmille tutkimuksille (1982-1990 ja 1995). Vuosien 1996 ja 1997 kaivaukset järjesti harrastaja-arkeologinen yhdistys **ANGO ry** joka myös vastasi kaivauslöytöjen puhdistuksesta. Metalliesineiden konservoinnin suoritti harrastaja-arkeologi Eeva-Liisa Järvinen Museoviraston konservointilaitoksella.

Domargård on vuodesta 1982 saakka tunnettu rautakautinen asuinpaikka- ja kalmistoalue. Alueen muinaisjäännökset ovat pääosin nuoremmalta rautakaudelta, mutta paikalta on löytynyt myös epineoliittista aineistoa sekä kivialtta. Paikan historiallisen ajan vaiheista on Matti Mäkelä allekirjoittaneen toivomuksesta laatinut kattavan kirjallisen esityksen, joka on tämän kertomuksen liitteenä. Domargårdin muinaisjäännösalue kuuluu Museoviraston Uudenmaan muinaisjäännösten hoito-ohjelmaan ja sitä niitetään vuosittain. Museoviraston muinaisjäännösten hoitoryhmä vastasi myös kaivausalueiden peittämisestä vuosien 1996- ja 1997 tutkimusten jälkeen.

Sateisena kesänä 1996 tutkimuksia tehtiin sekä asuinpaikan että polttokalmiston kohdalla. Polttokalmiston kaivaus jouduttiin keskeyttämään erittäin vaikeiden sääolojen takia, ja polttokalmiston kaivausalueen tutkimus saatettiin loppuun kesällä 1997. Asuinpaikka-alueella suoritettiin kumpanakin vuonna koekaivauksia asuinpaikan laajuuden määrittämiseksi. Kaivauksen tärkeänä tehtävänä oli antaa kaivauksiin osallistuneille arkeologian harrastajille tietoa Karjaan alueen esihistoriasta sekä varsinkin polttokalmiston tutkimiseen liittyvistä kenttä- ja jälkityö- (konservointi-) menetelmistä. Harrastajien työnjohtajana kesän 1996 kaivauksella toimi ansiokkaasti Ango ry:n silloisen hallituksen puheenjohtaja Markus Jauhiainen ja tutkimusapulaisina arkeologian opiskelijat Sanna Schildt ja Sani Koponen. Kesällä 1997 kaivauksen tutkimusapulaisina toimivat arkeologian opiskelijat Jeannette Selin, Anna Wickholm ja Krista Vajanto. Metalliesineiden talteenotosta kaivauksella vastasi Eeva Liisa Järvinen.

Tieteellisesti kaivaus onnistui erittäin hyvin, kaivauslöydöt olivat monipuoliset ja antoivat tarvittavaa lisävalaistusta Domargårdin monimuotoisiin esihistoriallisiin vaiheisiin. Organisatorisesti kaivaus jätti kuitenkin toivomisen varaa, mm. kesän 1996 kaivauslöytöjen konservoinnissa ilmeni tiedonkulullisia ongelmia harrastajien ja kaivauksen tieteellisen johdon välillä. Kesällä 1997 myös kenttätöiden käytännön järjestelyt jättivät toivomisen varaa. Domargårdin kaivaukset opettivat hyvin konkreettisesti että suurten harrastaja-arkeologisten kenttätyöprojektien yhteydessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota kaivauksen johdon ja kaivauksen järjestäjien suhteisiin ja järjestäjien kykyyn suoriutua mm. vaativista kaivajien kuljetus, koulutus ja motivointitehtävistä. Arkeologian harrastajat omaavat tätä nykyä erinomaiset mahdollisuudet todella työskennellä harrastuksensa parissa. Harrastajien osittain muuttunut rooli kaivauksilla ja jälkitöiden yhteydessä merkitsee automaattisesti myös aikaisempaa enemmän kollektiivista vastuuta kaivausten tieteellisestä puolesta. Kaivauksen johtajan ja jostain tietystä osa-alueesta vastaavan harrastajan tai opiskelijan kommunikoinnin tulee siksi myös olla suoraa ja rehellistä. Tätä kirjoittaessa haluaisin erityisesti kiittää harrastaja-arkeologi Eeva-Liisa Järvistä sekä arkeologian opiskelijoita Jeannette Seliniä ja Anna Wickholmia erinomaisesta yhteistyöstä kaikissa olosuhteissa.

Helsingissä tammikuussa 1998

Jan Fast

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO.....	1
2.	KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD -Kaivauspaikan esittely.....	2
3.	KAIVAUSPAIKAN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA.....	3
4.	KAIVAUSTEKNIikka.....	3
5.	MAALAJIT/LÖYTÖKERROS.....	4
	5.1. Asuinpaikka.....	4
	5.2. Polttokalmisto.....	4
6.	LÖYDÖT.....	4
	6.1. Asuinpaikka.....	4
	6.2. Polttokalmisto.....	5
7.	YHTEENVETO.....	5
8.	NEGATIIVILUETTELO.....	7
9.	DIAPOSITIIVILUETTELO.....	8
	OTE PERUSKARTASTA.....	10
	KARTAT.....	11
	KUVATAULUT.....	18

LIITE

2. KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD**- Kaivauspaikan esittely**

- Kylä: **Degerby**
- Tila: **Domargård 1:35
(om. Rolf Jürg, os. Degerby, 10300 Karjaa).**
- Peruskartta: **2014 10 DRAGSVIK (pain. Hki 1982)** 104
- Polttokalmiston (alueen keskipiste)
koordinaatit: **X= 6658 75
Y= 2479 51
Z= n. 30 m**
- Kaivauslöydöt 1996: **KM 29 731: 1 -**
- Kaivauslöydöt 1997 **KM 30 599: 1 - 600**
- Aiemmat löydöt: **KM 21 634: 1- 2153, 21 683: 1 - 66, 21 684: 1 - 6,
21 917: 1 - 158, 22 442 1 - 123, 23 121: 1 - 57, 23 196:
1 - 46, 23 713: 1 - 86, 24 459: 1 - 58, 25 333: 1 - 53, 26
227: 1 - 76 ja 29 410:1 - 634.**
- Aiemmat tutkimukset: **1982 (tark. Anna-Liisa Hirviluoto)
1982 (kaiv. T. Heikkurinen Montell)
1983 - 1985 (kaiv. A. Sarvas)
1986 (kaiv. P. Pykälä-Aho)
1987-1989 (kaiv. A. Sarvas)
1990 (kaiv. J. Fast)
1995-1997 (kaiv. J. Fast)**
- Julkaisuja: **T. Heikkurinen-Montell Ein Eisenzeitliches
Bodenkmal... (Fennoscandia archaeologica II).**
- J. Fast Utgrävningarna i Karis Degerby Domargård
1982-1989. (Västnyländsk årsbok 1989)**
- Sivut 18 - 22 ovat kuvatauluja joissa kuvat negatiiveista nrot 108 839 -108 851 (1997) ja 109
635-109 639 (1996).
- Diaposiitivit: 37 908 - 37 921 (1997) ja 38 484 - 38 492 (1996).
- Luettelot negatiiveista ja diaposiitiveista ovat ketomuksen lopussa s. 7-9.

3. KAIVAUSALUEEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Domargårdin rautakautinen muinaisjäännösalue sijaitsee n. 3,5 km linnuntietä Karjaan rautatieasemalta etelälounaaseen, Karjaa-Snappertuna (Raasepori) -tien varrella. Vuoteen 1982 asuinpaikkakompleksin läpi kulki ainoastaan vanha Snappertunaan vievä tie. Nykyään alueen halkaisee em. tien lisäksi "uusi" Snappertunaan vievä tie sekä Domargårdin tilan päärakennukselle vievä soratie. Tiehankkeet aiheuttivat suoraan vuoden 1982 kaivauksen ja epäsuorasti vuonna 1985 alkaneet polttokalmiston tutkimukset.

Asuinpaikka- ja kalmistoalueen topografia on yleisluonteeltaan kumpareinen. Alueen korkeimmat maastokohdat ovat avokalliota, ympäristössä avautuu peltoaukeita. Kasvillisuus on lehtipuuvoittoista, yksittäisiä kuusia ja mäntyjä kasvaa siellä täällä.

Polttokalmiston kohdalla, loivasti itäkakkoon viettävässä rinteessä, kasvillisuus koostuu pääosin niittykasveista. Puusto on enimmäkseen haapaa, pihlajaa ja katajikkoja, ylempänä mäessä kasvaa muutamia suuria pähkinäpensaita. Kalmistorinteen halkaisee Domargårdin tilan päärakennukselle vievä tie (rakennettu ensimmäisten tutkimusten jälkeen vuonna 1982). Tien teossa osa polttokalmistosta on tuhoutunut. Jonkin verran tuhoa polttokalmistolle on aiheuttanut myös sen eteläpuolella aikaisemmin sijainnut pelto sekä torppa.

4. KAIVAUSTEKNIikka

Tutkimukset aloitettiin paaluttamalla polttokalmiston kohdalle 56 neliömetrin alue välille X=91-99, Y=99-111. Polttokalmiston kaivausalue sidottiin suoraan vuoden 1995 kaivausalueeseen (sen länsi- ja eteläpuolelle). Asuinpaikka-alueelle luotiin vuonna 1997 oma koordinaatisto lähtien pisteestä 1000/5000 (asuinpaikan kaivausalueen lounaiskulma) paalutettiin yhteensä seitsemän neliömetrin suuruista koekuopan paikkaa. Tähän koordinaatistoon liitettiin myös vuonna 1995 kaivettu lyhyt koekaistale. Kaivauksin vuosina 1996-1997 tutkitun alueen pinta-ala oli yhteensä 82 neliömetriä (ks. yleiskartta).

Turvekerros ja/tai multa poistettiin lapiolla. Kerrosten kaivaminen suoritettiin pelkällä, kalmiston kohdalla kivikerroksittain ja asuinpaikalla 10 cm:n kerroksina. Kaikki kaivettu maaines seulottiin (3-4mm). Löydöt otettiin yleensä talteen neliömetrin tarkkuudella. Kaikkien tärkeimpien esinelöytöjen löytökohdat mitattiin senttimetrin tarkkuudella ja löytökorkeus vaaittiin.

Kummankin kaivausalueen löydöt loppuivat pääosin jo tasossa 4. Kaivauksen jälkeen koekuopat ja kaivausalueet varmistettiin vielä lapiolla kaivaen. Tutkimuksen jälkeen Museoviraston muinaisjäännösten hoitoryhmä ennallisti alueen.

Kaivauksen kiintopisteenä käytettiin edellisvuosien tapaan polttokalmiston laidalla, nyt tutkitusta alueesta n. 10 m. itään sijainnutta maakiveä, lukema 144 (kork. 30,80 m).

Tutkimustyö dokumentoitiin sekä valokuvaamalla että karttoja piirtämällä. Kaivaustasoista valokuvattiin tasot 1-4 minkä lisäksi otettiin myös yksi "in situ" kuva asehaudasta (väkipuukko ja hevosenkenkäsolki).

Tasokartat piirrettiin kivikerrosten mukaan mittakaavaan 1:25 (piirretty puhtaaksi mittakaavaan 1:50) ja pintavaaituskartat 1:100. Yleiskartta laadittiin Karjaan kaupungin uuden suunnittelukartan pohjalta mittakaavaan 1:1000. Koekuopista ei laadittu tasokarttoja.

5. MAALAJIT / LÖYTÖKERROS

Maaperä oli sekä kalmistoalueella että asuinpaikalla pääosin hiekkaa. Yhtenäinen piirre kummallakin alueella oli maaperän nokisuus.

5.1. Asuinpaikka

Asuinpaikan kohdalla maaperä oli paikoin jopa huomattavasti nokisempaa kuin polttokalmiston alueella. Kiviä oli kuitenkin vähemmän. Koekuopissa asuinpaikan ja kalmiston "välissä" varsinaista löytökerrosta peitti paikoin yli 50 cm paksu mullansekainen nokimaa joka vaikutti resentiltä. Tämän paksuhkon resentin maakerroksen alla alkoi heti rautakautinen paikoin jopa varsin runsaslöytöinen kaivauskerros. Alkuperäistä maanpintaa ei voinut koekuopissa nähdä.

Asuinpaikan kaivausalueen kohdalla maa vaikutti sitä vastoin sekoittumattomalta. Maaperä oli hiekkansekaista silttiä, joka muuttui syvemmälle kaivettaessa paikoin savensekaiseksi. Löytökerros oli n. 20-30 cm paksu ja paksuimmillaan alueen keski- ja itäosassa.

5.2. Polttokalmisto

Polttokalmiston kohdalla maa-aines oli nokinen ja hyvin kivinen. Pienehköistä usein palaneista kivistä koostuvaa kalmistokiveystä oli n. neljässä kerroksessa suurempien kivien välissä. Varsinaista tummaa nokimaata oli kalmistossa vaihtelevasti ja kaivausalueen eteläisimmissä ruuduissa tuskin nimeksikään. Useimmiten syvän musta nokinen maa korreloi selvästi löytöjen kanssa. Kalmistokerroksen alla maaperä muuttui pian karkeaksi soraksi.

6. LÖYDÖT

Löydöt olivat jälleen kerran runsaat. Varsinkin kalmistoalueelta tavatut esinelöydöt herättivät jo kaivausten aikana innostusta. Vuoden 1995 kaivauksiin verrattuna löydöt olivat vuonna 1996 huomattavasti runsaammat ja monipuolisemmat. Vuonna 1997 kaivausalueelta loppuun kaivettaessa kalmistoalueelta ei enää tehty merkittäviä esinelöytöjä. Sen sijaan asuinpaikan löydöt olivat erittäin runsaat (varsinkin kaivausalueella).

6.1 Asuinpaikka

Asuinpaikalta löydettiin kaksi kiinteää rakennetta, lähes löydötön liesimäinen palaneista kivistä koostuva kiveys sekä kivetty syvä paalunsija. Kaivausalueen pienuudesta johtuen rakenteista ei voi sanoa mitään varmaa, mutta on täysin mahdollista, että paikalla on rakennuksen pohja.

Asuinpaikan esinelöydöt olivat rautakautiselle asuinpaikalle varsin tavanomaiset mutta runsaat. Löytöaineistossa on muutamia lasi- ja yksi savihelmi, saviastian paloja (pääosin rautakauden

karkeata yleiskeramiikkaa), palanutta savea, pystykangaspuiden savisten painojen katkelmia, rautakuonaa ja tuluspiitä. Kulttuurikerroksen paksu musta nokikerros on tavanomaisesta poikkeava piirre, eikä sen syntyprosesseista tätä kirjoitettaessa ole varmuutta. Nyt tehtyjen tutkimusten perusteella osa asuinpaikasta on jäänyt vanhan Snappertunaan vievän tien alle. Merkittäviä osia asuinpaikasta on tästä huolimatta säilynyt hyvin tien eteläpuolella (ks. yleiskartta).

6.2. Polttokalmisto

Kaivauslöydöt polttokalmistosta olivat runsaat (varsinkin vuonna 1996). 1990 ja 1995 vuosien kaivausten tapaan lasimassahelmiä löytyi nytkin paljon.

Sulanutta hopeaa löytyi jälleen useita kappaleita, uuden löytöryhmän muodostavat sen sijaan hopearahojen katkelmat, joita löytyi kaksi kappaletta (toinen arabialainen).

Pronssiesineistä tärkeimmät ovat ehjä nuppikoristeinen hevosenkenkäsolkki, tasavartisten ja kupurasolkien katkelmat, useat spiraalisormukset sekä soljen neulojen, rannerenkaiden pätehelöjen ja pronssiketjujen katkelmat.

Rautaesineistä merkittävimmät ovat kaksi keihäänkärkeä (E-tyyppiä, joista toinen damaskoitu), kapealehtinen suoraselkäinen väkipuukko sekä kolme tavallista veistä. Myös rautaisia nuolenkärkiä löytyi muutamia.

Palaneen luun ja saviastioiden löytöpaikat korreloivat hyvin selvästi muiden löytöjen ja nokimaan vahvuuden kanssa. Ilahduttava löytö oli kaivausalueen eteläosasta tavattu savitiiviste sekä epineoliittinen naarmupintainen, kuoppakoristeinen keramiikka. Myöhäisrautakautiset saviastianpalat ovat pääosin peräisin karkeatekoisista huonosti viimeistellyistä ja poltetuista astioista.

Kokonaisuutena kesien 1996 ja 1997 kalmistoalueelta tehdyt löydöt täydentävät aikaisemmin saatua kuvaa polttokalmiston käyttöajasta sekä luonteesta. Runsaat löydöt antavat kuitenkin varsin perustellusti aiheen olettaa kalmiston tärkeimmän osan sijaitsevan lähellä mäen lakea.

7. YHTEENVETO

Karjaan Degerbyn Domargårdissa vuosina 1996-1997 tutkittu kokonaispinta-ala oli 82 neliömetriä.

Kaivauksissa tutkittiin merovingi-viikinkiaikaista polttokalmistoa sekä tämän läheisyydessä sijaitsevaa (ainakin osittain samanaikaista) asuinpaikaa. Polttokalmiston tutkimuksissa todettiin kalmiston rikkaimpien (runsaslöytöisimpien) osien sijaitsevan lähellä mäen lakea. Asuinpaikan tutkimuksissa paikannettiin hyvin säilyneitä asuinpaikan osia metsikössä, vanhan Snappertunaan vievän tien eteläpuolella.

Kalmiston "uusia" löytöryhmiä ovat mm. hopearahojen katkelmat, epineoliittinen keramiikka, moniväriset lasimassahelmet, tasavartisten solkien katkelmat sekä damaskoitu kookas E-tyypin

putkikeihäänkärki. Löytöjen ajoitukset tukevat (epineoliittista keramiikkaa lukuunottamatta) aikaisempien vuosien kaivauksissa saatuja ajoituksia polttokalmistolle ja asuinpaikalle.

Vuoden 1997 kaivaus oli toistaiseksi viimeinen harrastaja-arkeologinen kaivaus Domargårdissa. Polttokalmistosta jää kaivausten jälkeen tutkimusreserviin n. 200 neliömetrin suuruinen alue. Asuinpaikkalueella tulisi sen sijaan jatkaa tutkimuksia. Tehtävä ei ole helppo, koska kohde pitäisi kaivaa kokonaisuutena. Kohde on hyvän säilyneisyytensä vuoksi toistaiseksi Karjaan alueen tärkeimpiä merovingi-/viikinkiaikaisia asuinpaikkoja. Mahdollisuudet talonpohjan löytämiselle ja rakenteiden havainnointiin ovat erittäin hyvät, koska nokinen kulttuurikerros on täyttänyt puhtaaseen pohjamaahan kaivetut paalunsijat ja kuopat. Olisikin erittäin toivottavaa, että asuinpaikan kaivauksiin joskus löydettäisiin rahoitus. Siihen saakka Domargårdin rauhoitusta ja maankäyttöä on valvottava tarkkaan. Maanomistaja Rolf Jürg suhtautuu jatkotutkimuksiin myönteisesti, mutta haluaisi istuttaa joulukuusia kalmistorinteeseen, tämä ei luonnollisestikaan voi tulla kyseeseen ainakaan toistaiseksi.

8. NEGATIIVILUETTELO

Vuoden 1996 kuvat:

- F: 109 635 Polttokalmiston kiveystä tasossa 1. Kuvattu n. pohjoisesta (osa panoraamasta).
- F: 109 636 Kuten edellä.
- F: 109 637 Polttokalmiston kiveystä tasossa 2. Kuvattu n. luoteesta (osa panoraamasta).
- F: 109 638 Kuten edellä.
- F: 109 639 Asehauta (suoraselkäinen väkipuukko ja hevosenkenkäsolki Ruudussa 91/101. Ensimmäinen kerros.

Vuoden 1997 kuvat:

- F: 108 839 Polttokalmiston kiveystä tasossa 3. Kuvattu n. luoteesta (osa panoraamasta).
- F: 108 840 Kuten edellä.
- F: 108 841 Kalmistokiveystä ja nokimaata kalliokolossa tasossa 3.
- F: 108 842 Polttokalmiston eteläosan kiveystä tasossa 3. Kuvattu n. idästä.
- F: 108 843 Polttokalmiston kiveystä tasossa 4. Kuvattu n. luoteesta (osa panoraamasta).
- F: 108 844 Kuten edellä.
- F: 108 845 Polttokalmiston eteläosan kiveystä tasossa 4. Kuvattu n. lännestä.
- F: 108 846 Asuinpaikan kaivausalue ennen turpeenpoistoa. Kuvattu n. idästä (osa panoraamasta).
- F: 108 847 Kuten edellä.
- F: 108 848 Asuinpaikan kaivausalue tasossa 1. Kuvattu n. idästä
- F: 108 849 Asuinpaikan kaivausalue tasossa 2. Kuvattu n. idästä.
- F: 108 850 Asuinpaikan kaivausalue tasossa 3. Kuvattu n. idästä.
- F: 108 851 Palaneiden kivien keskittymä tasossa 3. Kuvattu n. idästä.

9. DIAPOSITIIVILUETTELO

Vuoden 1996 kuvat

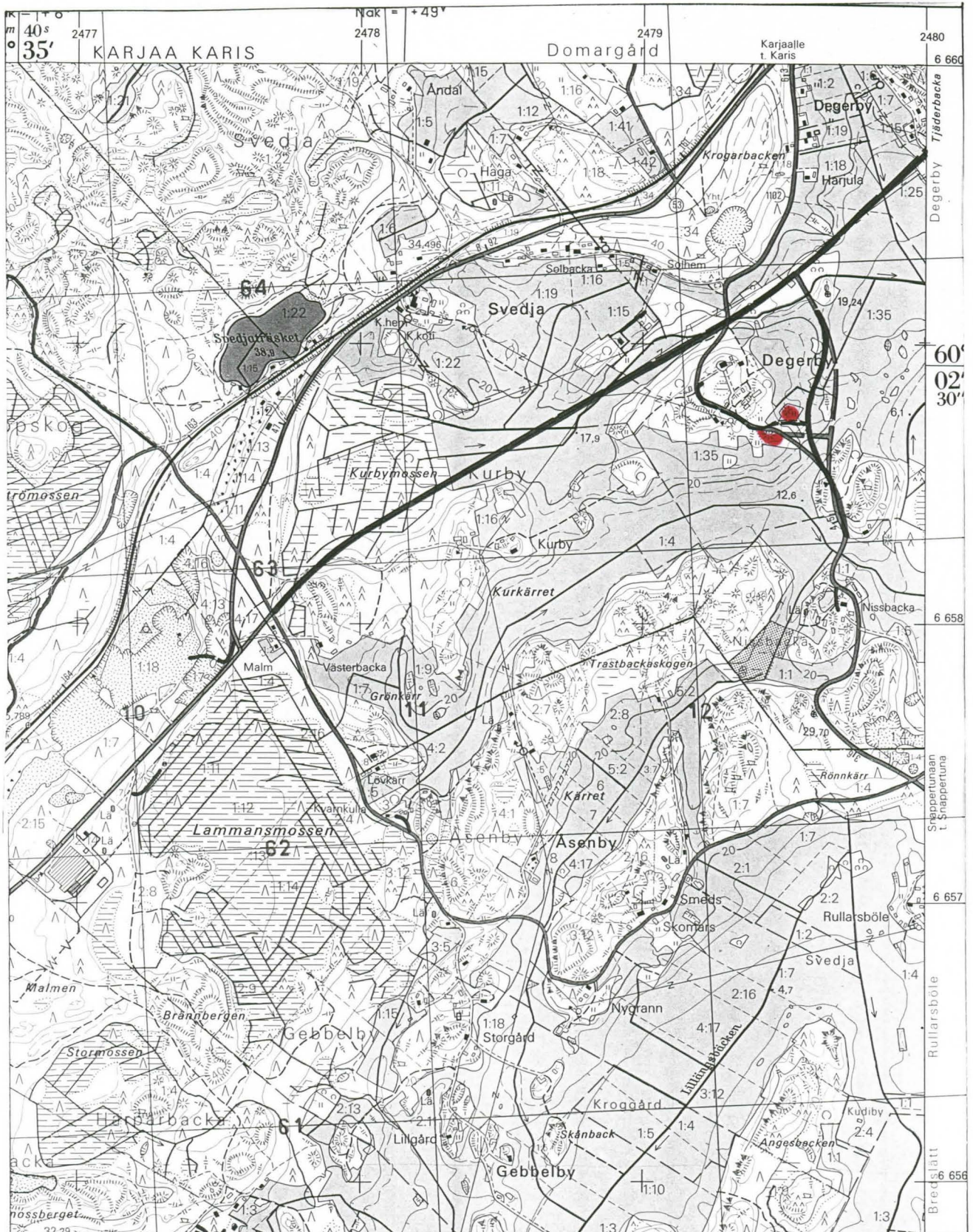
- 38484 Polttokalmisto tasossa 1. Kuvattu n. luoteesta.
- 38485 Polttokalmisto tasossa 1. Kuvattu pohjoisluoteesta.
- 38486 Tutkimusapulainen fil. yo. Sanna Schildt piirtää tasokarttaa.
- 38487 Lukiolainen Lotta Raatikainen kaivaa 2. kaivauskerrosta.
- 38488 Väkipuukko ja hevosenkenkäsolki "in situ".
- 38489 Polttokalmisto tasossa 2. Kuvattu pohjoisesta.
- 38490 Polttokalmisto tasossa 2. Kuvattu n. luoteesta.
- 38491 Polttokalmiston 3. kerrosta kaivetaan. Taustalla Suomen keskiaika seuran jäseniä.
- 38492 Kaivettua maata seulotaan. Vasemmalla harrastaja-arkeologi Eeva-Liisa Järvinen.

Vuoden 1997 kuvat

- 37908 Polttokalmisto tasossa 3. Kuvattu n. luoteesta.
- 37909 Nokimaata ja kiveystä kalliokolossa tasossa 3. Kuvattu n. idästä.
- 37910 Polttokalmiston eteläosa tasossa 3. Kuvattu n. idästä.
- 37911 Ranskalainen arkeologian opiskelija Sylvie kaivaa polttokalmiston 4. kerrosta.
- 37912 Polttokalmisto tasossa 4. Kuvattu n. luoteesta.
- 37913 Polttokalmiston eteläosa tasossa 4. Kuvattu n. idästä.
- 37914 Koekuopitus meneillään asuinpaikalla. Kuvattu pohjoisesta (polttokalmiston kohdalta)
- 37915 Kaivauksen nuorin ja vanhin osallistuja samassa koekuopassa.
- 37916 Asuinpaikan kaivausalue ennen turpeenpoistoa. Kuvattu n. lännestä.
- 37917 Asuinpaikan kaivausalue tasossa 1. Kuvattu n. lännestä.
- 37918 Asuinpaikan kaivausalue tasossa 2. Kuvattu n. lännestä.
- 37919 Palaneiden kivien keskittymä tasossa 2. Kuvattu n. lännestä.

- 37920 Asuinpaikan kaivausalue tasossa 3. Kuvattu n. lännestä.
- 37921 Palaneiden kivien keskittymä tasossa 3. Kuvattu n. lännestä

KARTTA 1

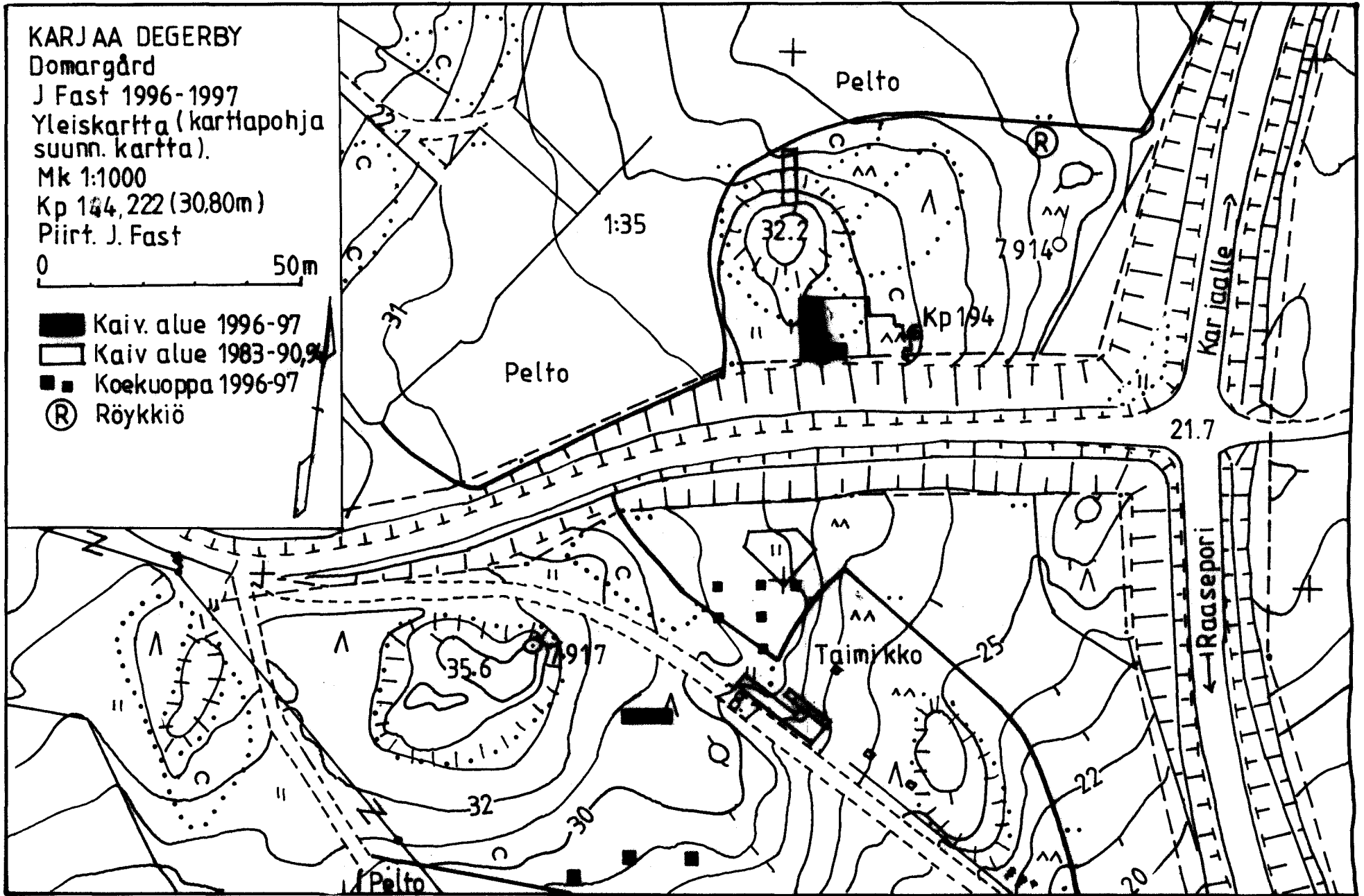

01 - Ote peruskartasta 2014 10 DRAGSVIK (hki 1982).
 Vuoden 1996 tukimusalueet merkitty karttaan punaisella (●).
 Koordinaatit X=6658 68 Y=479 46 ja Z=n. 30 (polttokalmisto (●)).
 X=6658 67 X=479 47 ja Z=n. 30 (asp. (●)).

KARJAA DEGERBY
 Domargård
 J Fast 1996-1997
 Yleiskartta (karttapohja
 suunn. kartta).
 Mk 1:1000
 Kp 144,222 (30,80m)
 Piirt. J. Fast

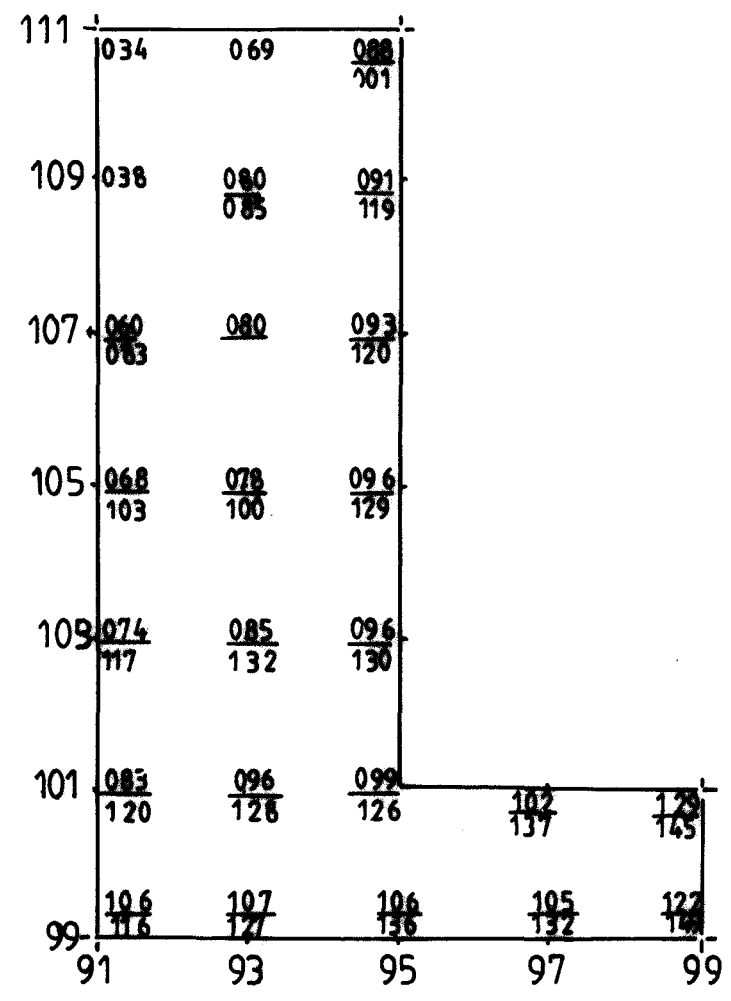

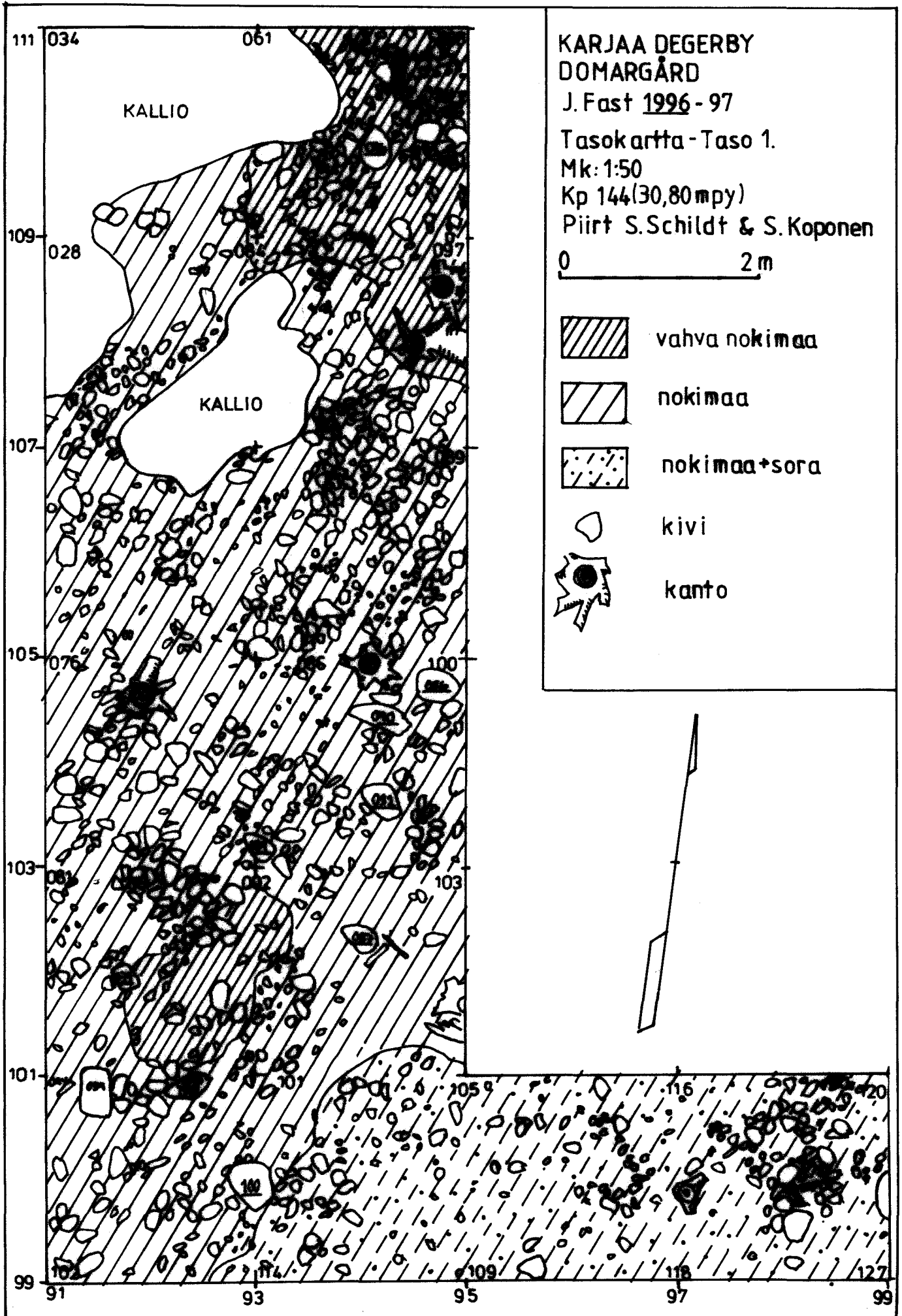
- Kaiv. alue 1996-97
- Kaiv. alue 1983-90,94
- Koekuoppa 1996-97
- Röykkiö

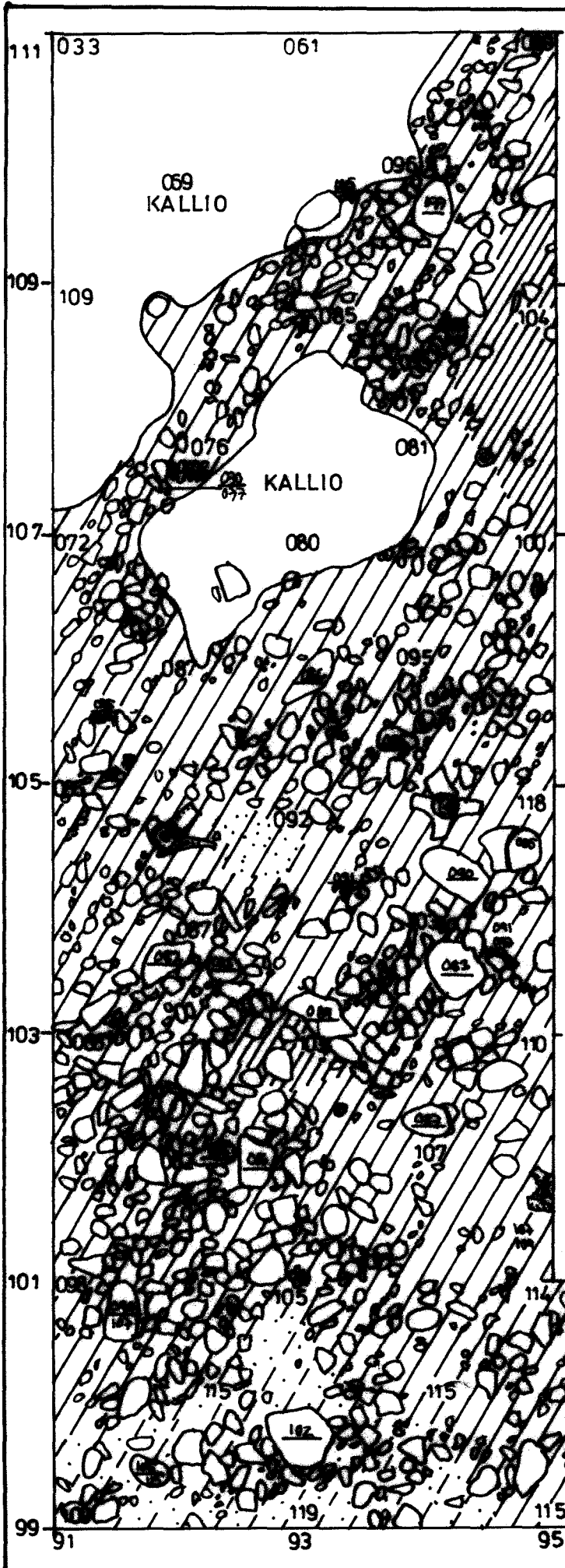

KARJAA DEGERBY
DOMARGÅRD

J. Fast 1996-1997
Pinta- ja pohjavaaituskartta
Mk:1:100
Kp 144 (30,80 mpy)
Piirt J. Fast
0 2 4

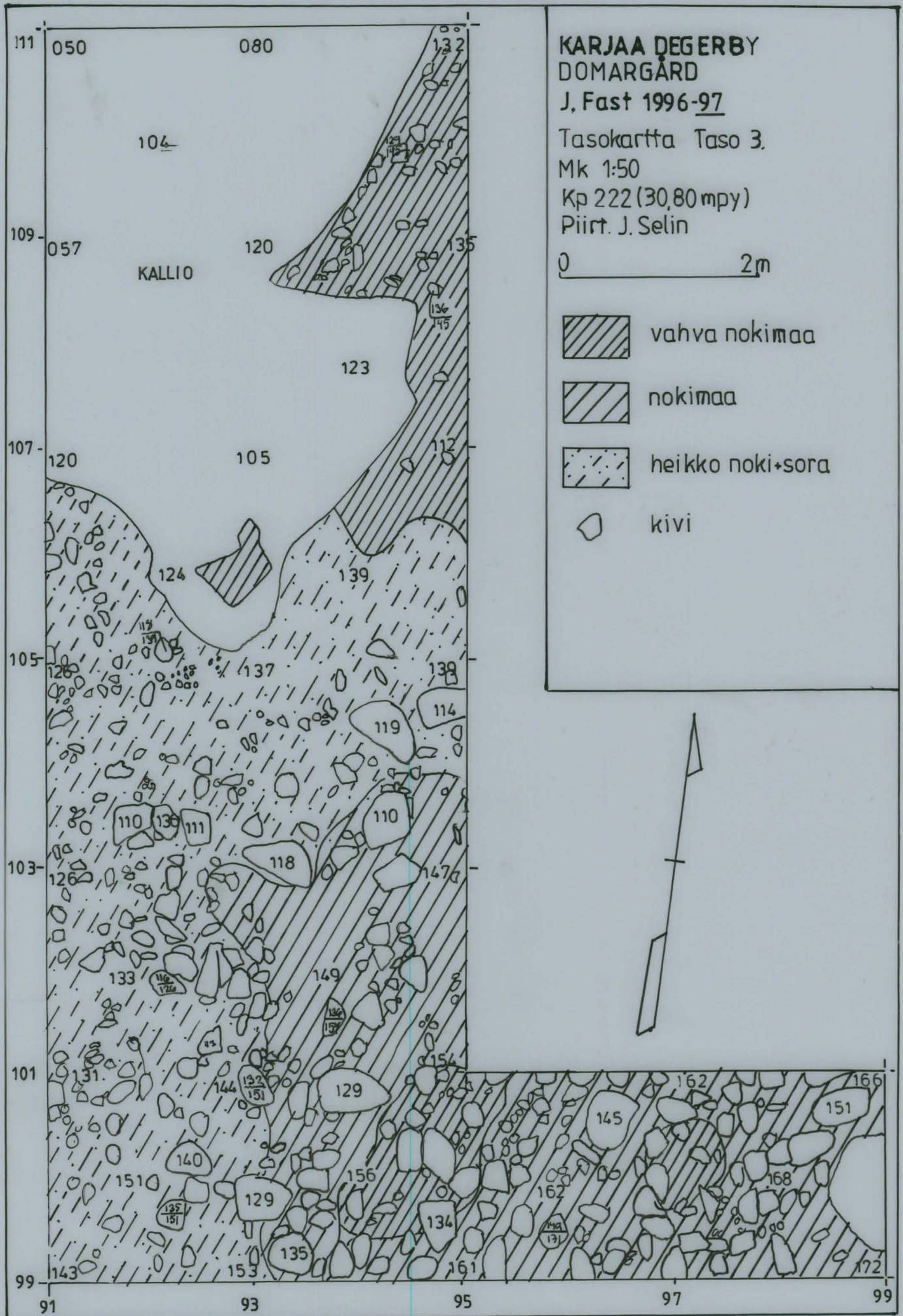
KARJAA DEGERBY
DOMARGÅRD
J. Fast 1996 97
Tasokartta Taso 2.
Mk. 1:50
Kp. 144 (30,80 mpy)
Piirt. S. Koponen

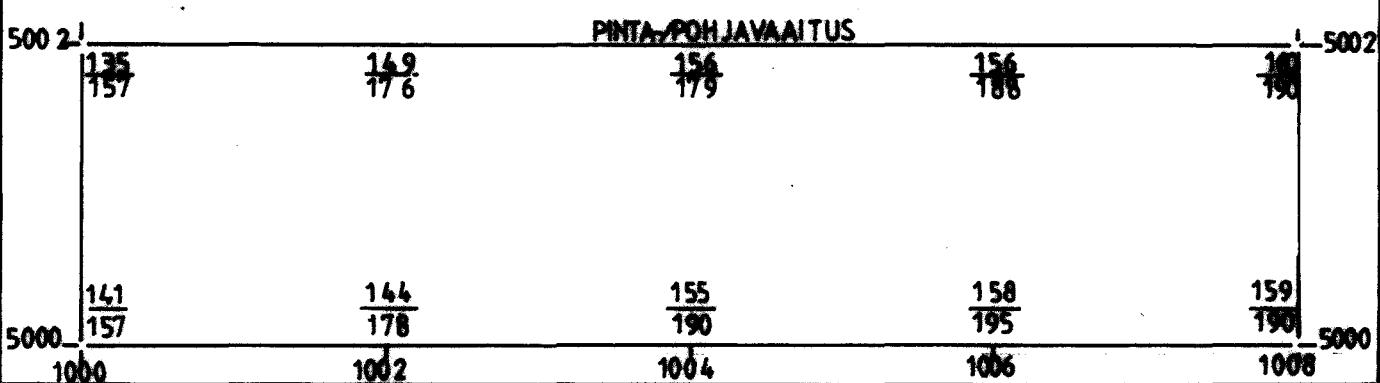
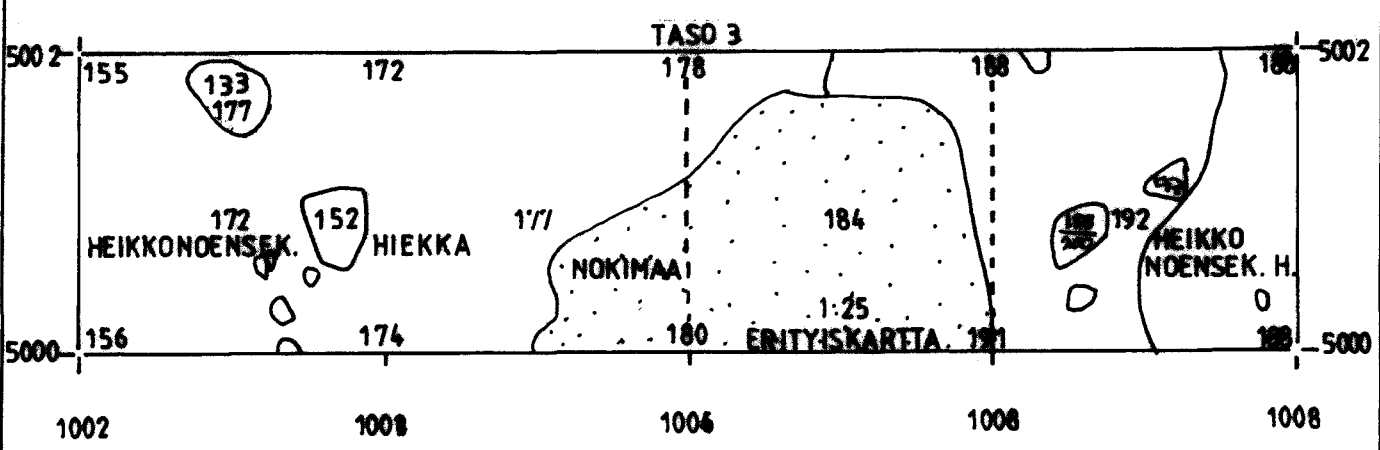
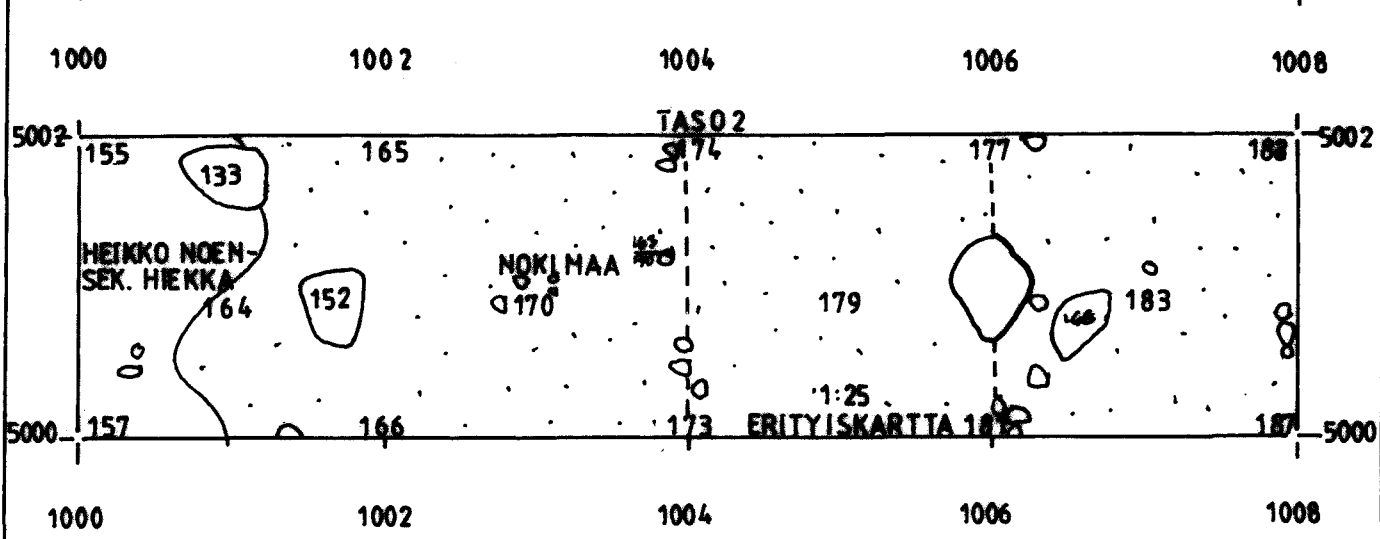
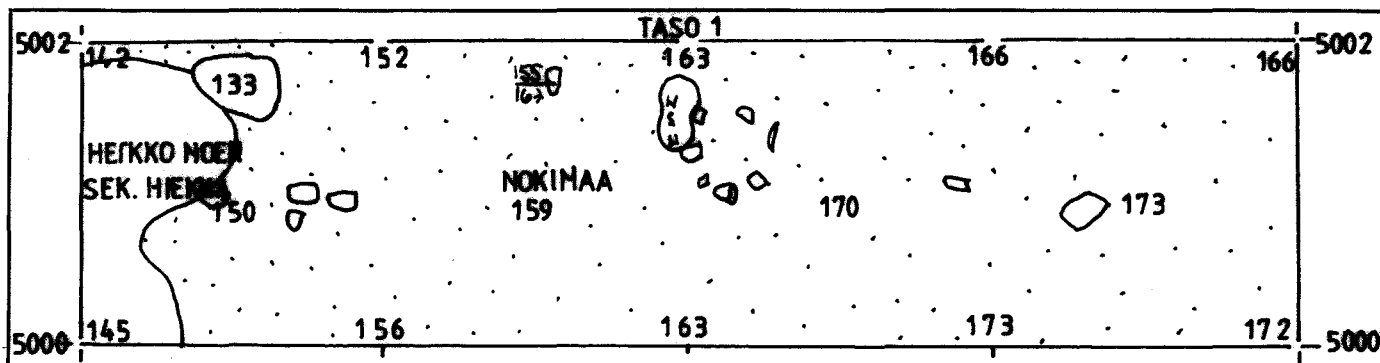

- vahva nokimaa
- nokimaa
- heikko nokimaa+ sora
- kivi
- kanto

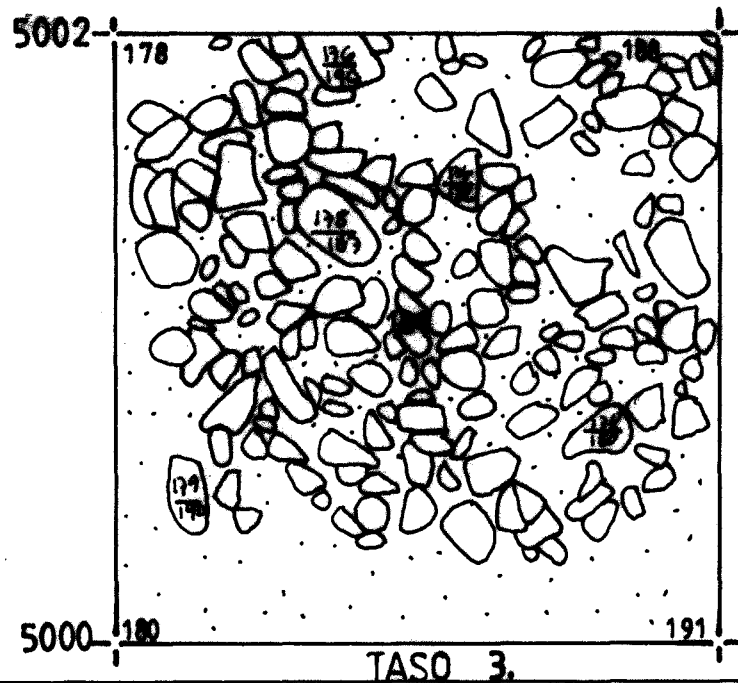
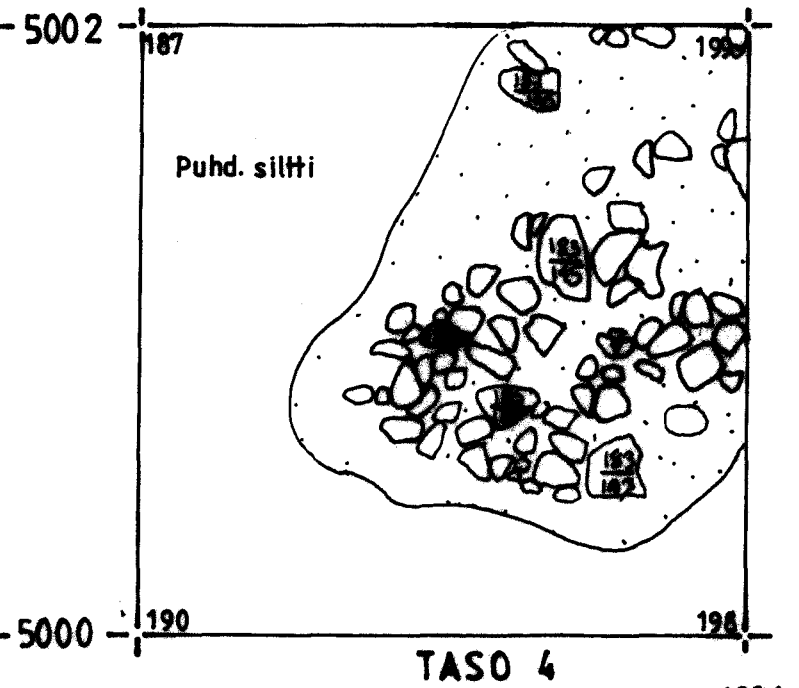
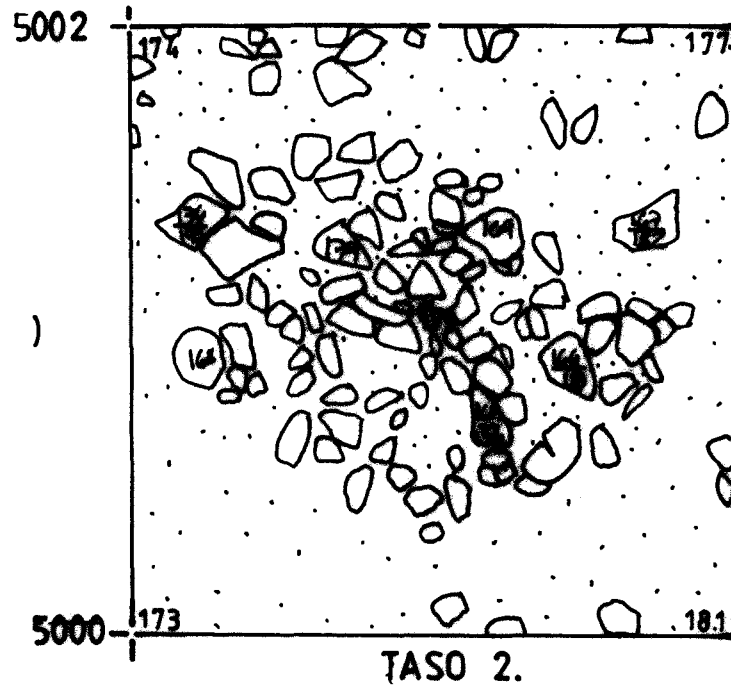
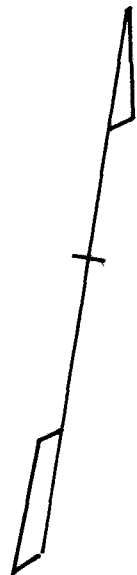
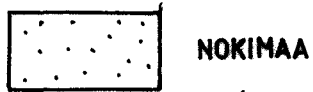
KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD
 J. FAST 1997
 TASOKARTTA, PINTA-/POHJAVAAITUSK.
 Asuinpaikan kaivausalue
 Mk 1:50
 Kp 103 (=) 0 2M

Piirt J. Selin

KARJAA DEGERBY
DOMARGÅRD

J. FAST 1997
ERITYISKARTTA
Mahdollinen liesikiveys
asuinpaikalla

Mk 1:25 Kp 103 (=)
Piirt. J. Selin

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD
J. FAST 1996 - 97

f: 109 635 - 109 636

POLTIOKALNISTON KIVEYSTÄ TASOSSA 1. KUVATTU N. POHJOISESTA.

f: 109 637 - 109 638

POLTIOKALNISTON KIVEYSTÄ TASOSSA 2. KUVATTU N. LUOTERESTA

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD J. FAST 1996-97

f: 109 639

AREALTA (SUORASELÄINEN UÄKPUKIKO JA
HEVOSENKROKÄSOKKI) RUUDUSSA
91/101. ENSIMMÄISEN KERRAN.

f: 108 839-108 840

POLTIKALMISTON KIVEYSTÄ TASOSSA 3. KUVATTU N. LUOTEESTA.

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD
J. FAST 1996-97

f: 108 841

KALMISTOKIVEYSTÄ JA NOKIMAATA KALLIO-
KOLOSSA TASOSSA 3.

f: 108 842

POLTTOKALMISTON ETELÄOSAN KIVEYSTÄ
TASOSSA 3. KUVATTU N. IDÄSTÄ.

f: 108 843-108 844

POLTTOKALMISTON KIVEYSTÄ TASOSSA 4. KUVATTU N.
LUOTTEESTA.

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD J. FAST 1996-97

f: 108 845
POLTOKALMISTON ETELÄOSAN KIVEYSTÄ
TASOSSA 4. KUVATTU N. LÄNNESTÄ.

f: 108 846-108 847
ASUINPAIKAN KAIVAUSSALUE ENNEN TURPEENPOISTOA.
KUVATTU N. IDÄSTÄ.

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD

J. FAST 1996-97

f: 108 848
ASUINPAIKAN KAIVAUSALUE TASOSSA 1.
KUVATTU N. IDÄSTÄ.

f: 108 849
ASUINPAIKAN KAIVAUSALUE TASOSSA 2.
KUVATTU N. IDÄSTÄ.

f: 108 850
ASUINPAIKAN KAIVAUSALUE TASOSSA 3.
KUVATTU N. IDÄSTÄ.

f: 108 851
PALANEIDEN KIVIEN KESKITTYMÄ
TASOSSA 3. KUVATTU N. IDÄSTÄ.

Alustavia poimintoja Karjaan Degerbyn asutushistoriasta

Matti Mäkelä

HUOMAUTUS: Teksti on tässä muodossaan alustava kokoelma eri lähteistä poimittuja muistiinpanoja lähinnä omaan ja ANGO:n sisäiseen käyttöön. Laajempi levitys ja kopiointi vain tekijän luvalla.

Sisällys

1. Karjaan seudun asutus historiallisen ajan alussa
2. Degerby, Domargård ja Kegerbacka
3. Degerbyn ja Domargårdin tunnetut maanomistajat ja asukkaat
4. Degerbyn kyläkeskuksen kehittyminen vanhojen karttojen valossa
5. Käytetyt lähteet

1. Karjaan seudun asutus historiallisen ajan alussa

Ajanmukaisen katsauksen Karjaan seudun asutuksen kehityksestä pronssikaudelta rautakauden lopulle antavat Forsen ja Moisanen [FoM95]. Pysyvä asutus näyttää hautalöytöjen valossa loppuvan n. 950 e. Kr.

Alue tulee uudelleen pysyvästi asutuksi vasta ruotsalaisen uudisasutuksen myötä, joskin mm. siitepölyanalyysit tukevat ajatusta jatkuvasta pysyvästä asutuksesta [FoM95].

Varhaiskeskiaikaisen asutuksen synnystä ja erityisesti sen ajankohdasta on erilaisia mielipiteitä. Historialliset dokumentit ovat äärimmäisen niukkoja. Eräänä syynä pidetään venäläisten v. 1318 retkeä Turkuun, jolloin kaupunki ja Kuusiston linna asiakirjoineen poltettiin.

Tutkimalla säilyneitä verotusdokumenteja, nimistöä, asutuksen edellytyksiä elinkeinon harjoittamisen kannalta ja Ruotsissa todettua voimakasta väestön lisäystä ja sen seurauksia sekä Itämeren alueen kauppa- ja uskontopoliittista tilannetta Orrman päättelee [Orr90, s. 208, ks. myös Orr79, Orr87], että Länsi-Uudenmaan asutus on tapahtunut kahdessa aallossa, joista ensimmäinen 1100-luvun jälkipuoliskolla tai viimeistään 1200-luvun ensivuosina. Toinen asutusaalto liittyy Birger jaarlin toiseen ristiretkeen v. 1238-9 ja sen jälkeiseen aikaan 1200-luvun loppupuolella. Tämän perusteella asutus olisi vakiintunut myöhempään laajuuteensa jo 1300-luvun alkuun mennessä ja mm. verokunnat olisivat peräisin 1300-luvun alkupuolen verotuksen uudistuksesta.

Samantapaiseen ajoitukseen, joskin epäselvin perustein on tullut Kerkkonen [Ker52, s. 121, Ker45]. Kerkkonen näkee mahdollisesti myös aikaisempaa ruotsalaista vaikutusta [Ker52, s. 110] ja suomen- ja ruotsinkielisen asutuksen rinnakkaista esiintymistä [Ker52, s. 112-118]. Suomenkielisen nimistön säilyminen ja vielä myöhäiskeskiajalla tunnettu suomenkielinen asutus ruotsinkielisen joukossa [Ker52, s. 99] tukevat ajatusta jonkinasteisen rinnakkaisasutuksen olemassaolosta ja asutuksen jatkuvuudesta.

Birger jaarlin retkessä on nähty myös yritys vakiinnuttaa oloja ja järjestää jo aikaisemmin asutetun alueen hallintoa vakinaiselle kannalle [Mei83, s. 234], vaikka Meinander ei näytä tähän uskovan ja hänen ajoituksensa ruotsalaiselle asutukselle on myöhäisempi. Linna katsoo Meinanderin selkeästi osoittaneen, että Suomen ruotsalaisväestö on peräisin vasta Birger jaarlin sotaretken jälkeiseltä ajalta ja toteaa, että retken oikea ajoitus on vuosi 1249 [Lin96b, s. 18]. Harri Nevanlinnan mukaan veritutkimukset osoittavat, että alueella, jonne uutta väestöä on tullut, on asunut ennen ruotsalaisten tuloa suomalaisia. Sinänsä ruotsalaisen asutuksen myöhäinen saapuminen ei ole ristiriidassa suomalaisen väestön olemassaolon kanssa.

Ajatuksen hallinnon järjestämisestä toisen ristiretken yhteydessä ottaa esille myös Nyberg [Nyb97].

Valtaapitävien suurmaanomistuksia on runsaasti jo 1300-luvun alkupuolella [Ker52, s. 122-134]. Tämä voi olla yhteydessä toiseen ristiretkeen. Asutus on nähtävästi saanut keskiajan lopulla tunnetun laajuutensa jo 1200-luvun loppuun mennessä, jolloin kirkon verotusta on ryhdytty yhdenmukaistamaan.

2. Degerby, Domargård ja Kegerbacka

Karjaa mainitaan asiakirjoissa ensikerran 1326 (FMU I, s. 139). Dalkarlan verokunta (bol), johon kylät Domarby, Degerby ja Kegerbacka kuuluvat, mainitaan v.1451 veroasiakirjassa. Kylät tulevat esille: Domarby 1461, Domargård 1513, Kärrbacka (Kegerbacka) 1511 ja Degerby 1540 (vuonna 1561 nimellä Degergård!) [Hau24] (G. Hausen on ainakin kerran sekoittanut Inkoon ja Karjaan Domarbyn keskenään! Vuoden 1545 maininta Domarbystä Erik Flemingin maakirjassa tarkoittaa Inkoon Degerbyn Domarbytä.)

Inkoon kunnassa (entisen Degerbyn kunnan eteläosassa) on vierekkäin kylät Degerby, Domarby ja Kärr (Kärrby).

On mielenkiintoista huomata, että vanhat pienet kylät ovat sijainneet nauhamaisesti ympäri Lepin järveä suhteellisen lähellä toisiaan. Asutus on ilmeisesti syntynyt yksinäistaloina, jotka eivät ole jakautuneet ja paisuneet suuriksi ryhmäkyliksi.

Karjaa on aikaisemmin käsittänyt nykyisten alueittensa lisäksi osia nykyisestä Pohjan kunnasta, vanhan Tammisaaren ja Snappertunan alueen sekä Karjalohjan ja mahdollisesti entisen Suur-Lohjankin Nummen ja Pusulan takamaille asti.

Degerbyn, Domargårdin ja Kegerbackan kylät muodostivat isojakoon v. 1903 asti yhteisen jakokunnan, jonka maat ovat olleet pääosin verovapaina aateliston ratsupalvelun vuoksi. Tästä syystä maat puuttuvat usein myös veroluetteloista. Jakokunta säilyy pääosin Karjaan osana Lepin järven lounaiskulman länsipuolella, vaikka Snappertuna eroaa omaksi kappeliksi. Pieni osa maista jää Snappertunan alueelle ja aiheuttaa erinäisiä rajatarkistuksia.

Kegerbacka sulautuu vähitellen Domargårdiin. Myös Degerby joutuu samoille omistajille säilyen itsenäisenä kylänä. Vasta isojaon yhteydessä v. 1903 maat jaetaan kahdeksi kyläksi (yksinäistaloksi). Degerby saa tällöin alueensa Lepin kylän rajalta, jossa aikaisemmin on ollut Kegerbackaa ja Domargårdia. Vanha Degerbyn kylämäki muuttuu Domargårdiksi. Alueen omistajat ovat jo aikaisemmin 1700-luvun puolivälissä muuttaneet asumakartanonsa Domargårdin kartanon paikalta Degerbyn kylään ja tehneet siitä kartanon.

Kuntien perustamisen yhteydessä 1865 Snappertuna muodostuu omaksi kunnaksi, jonka rajoja tarkistetaan. Kun Karjaan kauppala perustetaan, Degerby ja Domargård liitetään siihen 1.1.1930. Kauppalasta tulee 1.1.1977 alkaen kaupunki.

Alueen joutuminen jo varhain suurmaanomistuksen piiriin osoittaa paikan olleen tavoittelemisen arvoisen. Asutuksen kehittyminen jakokunnan sisällä on pitkään ollut riippuvainen tarjolla olevan maan laadusta. Maan kohoaminen on muodostanut niittyjä, jotka vain hitaasti on raivattu pelloiksi. Maan kohoamisen ajoittamisesta on viime aikoina esitetty uusia näkökohtia mm. Kuusiston linnan kaivausten yhteydessä tehtyjen havaintojen vuoksi [Kuu94, s. 66-78].

Maatalouden kasvamista on estänyt pelloksi sopivan maan hidas lisääntyminen sopivan maapohjan ja lannan puuttuessa. Lannan saanti on ollut riippuvaista niittyjen määrästä ja tätä kautta ylläpidettävän karjan määrästä. Niittyjä ei siis ole voitu raivata noin vain pelloksi. Valtaosa nykyisestä pellostoista on raivattu vasta tämän vuosisadan aikana viljelyheinän vallattua

alaa ja mahdollistaessa tehokkaan karjatalouden. Sitä ennen tilanne on ollut keskiajalta asti suhteellisen stabiili.

3. Degerbyn ja Domargårdin tunnetut maanomistajat ja asukkaat

Nils Ingesson Djekn sai **1412** verovapauden (frälse) puoleen Domarbytä Karjaalla ja palaseen ostometsää (köpskog) [Ker52, s. 127 (FMU IV, s. 178), Ram16, s. 83]. Samaiselta Nils Djekniltä peruutettiin vuoden 1405 tutkintakäräjillä verovapauksia, jotka oli myönnetty vuoden 1363 jälkeen (Sannäsissä 1 1/2, Lepissä 1 5/6 ja Skjöldarbyssä 3 veromarkkaa) [Ker52, s. 126 (FMU II, s. 48)]. Nils Djekn mainitaan Länsi-Uudenmaan tuomarina 1395, 1402 ja 1404. Domarby (sittemmin Domargård) on nähtävästi tuomarin asuinkartano, jonka läheisyydestä on yritetty saada lisämaita verovapaiksi (Lepistä ja Sannäsistä). Suvulla on ollut muitakin maanomistuksia saaristossa ja Pohjassa. Sukuyhteys voi olla v. 1326 mainittuun laamanni Inge Djekniin. Tuomari Niclis Ingesonin sinetti vuodelta 1395 tunnetaan [Hau00, s. 12]. Siinä on kaksi toisiaan katsovaa käärmeenpäätä. Nils Diekn oli 1428 ja 1433 alilaamannina Ahvenanmaalla.

Nils Ingesonin kaksi tytärtä ovat mahdollisesti perineet Domarbyn [Ram16, s. 84, 142]. On mahdollista (mutta ei todistettavissa), että Domargård on tätä kautta joutunut seuraavalle tunnetulle omistajasuvulle, Björnrameille [Kur84, s. 104].

Kurten löytää vanhimmaksi Björnramin suvun edustajaksi **Jacob** eli Jeppe **Matssonin**, jonka leski Domargårdin Karin Pedersdotter v. 1513 sai takaisin miehensä Måns Baggelle panttaamat kaksi tilaa Pohjasta [Kur84 (FMU 5671)]. Jacob Matsson on siis omistanut Domargårdin **1400-luvun lopulla**. Kerkkonen [Ker52, s. 152] mainitsee saman tapauksen (lähteenä FMU VII, s. 257), mutta pantin palauttajan nimenä on Magnus Grabbe.

Jacob Matssonin poika Domargårdin **Per Jacobsson** oli rälssimies ja elossa **1542** [Ram16, s. 30], jolloin hän myi neljä tankoa rälssimaata Kägerbackasta (Kärbacka) [Kur84]. Perillä oli kaksi poikaa Henrik Persson ja Anders Persson, Andersilla lapset Matts, Hans ja Brita.

Henrik Persson omisti Domargårdin **1562** ja suoritti aatelin ratsupalvelua [Ram16, s. 30].

Veljen poika **Matts Andersson** omisti Domargårdin **1565 alkaen** [Ram16, Elg36, s. 414] ja kirjoittautui sinne 1588 [Gar68,s.53]. Aateloitu 8.6.1581 (Björnram), kuollut **1590**.

Hopeaveroluettelossa [Soi12, s. XXXV] **Degerbij** Marcus Staffans omisti vain yhden lehmän (yli 4 vuoden) ja koko irtaimen omaisuuden arvo oli vain 10 mk. **Kegerbackassa** verotettiin kahta talonpoikaa: Siffredh Thomess omisti 3 naulaa kuparia, yli 4 vuotisen härän, 2 yli 4 vuotista lehmää, yksivuotisen vasikan ja 2 lammasta, yhteensä 37 markkaa. Erich Henrichss maksoi veroa yli 4 vuotiaasta lehmästä 10 markasta. Aateliset (**Frelesebooll**) maksoivat samaa veroa, koska olivat alhaisaatelia, jolla ei ollut selvää todistusta verovapaudestaan, vaikka suorittivat aatelin ratsupalvelua: **Domargårdt** Matz Andhrss [Soi12, s. XXXIX] kuparia 5 leiviskää, 4 hevosta (2 kpl = 36 mk, 2 kpl = 20 mk), 4 yli 4 vuotista, 2 nelivuotista, 1 kolmevuotinen ja 2 kaksivuotista härkää, 10 yli nelivuotista, 2 kaksivuotista lehmää, 40 lammasta, hopeaa 10 mk, rahaa 200 mk, tinaa 1 leiviskä, yhteensä hopeaveroa 45 mk 4 äyriä (irtaimen arvoa, josta vero normaalisti oli 10 %, ei ole mainittu). **Degerbij** Hans Andhrss ei

omista tai maksa luettelon mukaan mitään. Vertailun vuoksi: Her Henrich Kijrckeherde omistaa 703 mk edestä irtainta, josta maksaa veroa 70 mk 3 äyriä.

Matts Anderssonilla oli v. 1583-84 verokirjoissa viljelyksessään Domargårdin yhteydessä yksi Degerbyn rälssitalo [Gar68, s. 54]. Kurtenin mukaan Matts Andersson omisti puolet Domargårdista jo aikaisemmin kuin 1565 [Kur84].

Domargårdin seuraava omistaja oli edellisen poika **Krister Mattsson**, joka oli mm. linnanpäällikkönä Olavinlinnassa 1597-98 ja mestattiin herttua Kaarlen toimesta Turussa 10.11.1599, haudattu 12.11.1599 Turun tuomiokirkkoon. Puoliso Karin Stålmarm oli Grabbäckasta Nils Grabben tyttärentytär. Poika, vänrikki **Arvid Kristersson** peri Domargårdin.

Arvid Kristerssonin puoliso oli **Karin Slang**, joka leskenä **1628** hallitsi Domargårdia jatkaen pitkälle **1650-luvulle** (elossa vielä 1652). V. 1635 laskettiin Domargårdin alaisuuteen kaksi rälssitilaa Degerbystä ja niitty (äng eller urfjäll) Nissbackan autiokylästä [Gar68, s.54-55]. Näihin aikoihin Kegerbacka liittyy lopullisesti Domargårdiin [Gar68, s. 58-59]. V. 1637 palkollisia 4 renkiä ja 3 piikaa rouva Karinin väen lisäksi [SAY]. Degerbyn ja Domargårdin yhdysviljelys on syntynyt, mutta Degerbytä viljelee ainakin osittain rälssitalonpoika.

Tämän jälkeen tila oli pojalla, amiraali **Arvid Björnramilla**, joka kuoli 1.6. **1676**. Leski **Märta Stålmarm**, syntyisin Grabbäckasta, käräjä **1681-85** naapuruston talonpoikien kanssa. Tähän aikaan talossa oli laiva (skuta) [Gar68, s. 56]. Avioliitto oli lapseton. Perinnönjakoa ei tunneta, mutta Arvidin kolme elossa olevaa sisarta ja 1688 kuolleen veljen Klas Björnramin (puoliso Estrid Ugglan, amiraali Clas Ugglan tytär ja ratsumestari Göran Boijen af Gennäs leski) kaksi tyttärtä perivät Arvidin hallussa pääosin olleen suvun maan [Gar68, s. 55-57]. V. 1691 Befalln.man Johan Wallman ja vaimo Maria ym väkeä [SAY]. V. 1693 autioluettelossa asuttaa edesmenneen Björnramin väki, jokseenkin hyvin rakennettu [SAY].

Tytät Ester (Estrid) ja Anna Björnram perivät Domargårdin. Anna, joka kuoli 1694, oli aviossa Helsingin pormestari **Johan Laurentzin** kanssa. Ester avioitui kapteeni **Karl Rosenlindtin** (1648-1704) kanssa. Perinnönjako suoritettiin v. **1701** [Mittauskonsepti]. Sitä ennen pormestari Laurentz näyttää hallinneen tilaa. Laurentz osti 30.10.1690 osan Degerbytä, joka amiraalin perinnönjaossa oli joutunut kersantti Klas Sabelstiernalle (puolisona amiraalin sisar Märta, kuollut 1692) ja tämän vävyille Gustaf Booselle. Domargårdin jaon yhteydessä ei mainita Degerbyn omistuksia. Pormestarin osuuden peri poika Carl Laurentz 1710 maksamalla veljelleen Ernstille vuotuisen korvauksen. Laurentzien osuus Domargårdista joutui **1723** Johan Henning Rosenlindtin haltuun. Näin Domargårdin tila jälleen yhdistyi [Gar68, s. 57-58]. V. 1706 autioluettelossa gla o. dels förfallna byggningar ja v. 1707 fattig [SAY].

Karl Rosenlindtin ja Estrid Björnramin poika, luutnantti **Johan Henning Rosenlindt** (1688-1740) oli aviossa kapteeni Jost Johan Werdenhoffin tyttären Katarina Sofia Werdenhoffin kanssa, joka kuoli Domargårdissa 1767 [Ram16, s. 348-350, Elg36, s. 496-498, Gar68]. Perhe pysyi ison vihan ajan kotimaassa. Vuosien 1723-1737 rippikirjoissa, jotka ovat hyvin vajavaiset, perhe asuu Domargårdissa. Degerbyssä isännöi talonpoikaisperhe ja Degerbyhyn kuuluvina mainitaan 1737 torpat Kegerbacka ja Brobacka. Vuosien 1747-57 rippikirjoissa isännöi Domargårdissa Fruu Catharina (1652 asti), poika Carl, poika Berendt vaimoineen, poika Jacob, tyttäriä, palkollisia, vuokraviljelijä ym sekä torppien Rotkihl, Malm, Bäcktorp ja Kegerbacka väkeä. Degerbyssä mainitaan vain yksi talonpoikaisperhe.

Seuraavassa rippikirjassa 1758-1773 sama talonpoikaisperhe on Degerbyssä, joka mainitaan rälssitilaksi. Lisäksi **Degerbyssä** asuu nyt herra vänrikki **Jacob Christopher Rosenlindt** (s. 1726) vaimoineen ja tyttäriineen. Degerby muuttuu siis vasta nyt aateliston asuinpaikaksi. V.1767 Jakobilla on rajariitaa Kurbyn rajalla [Bac94, s. 188]. **Domargårdin** säterissä asustaa veli, luutnantti **Berendt Rosenlindt** (s. 1724 Domargårdissa) vaimonsa Johanna Barckin (s. 1724, k. 1768 Domargårdissa), pojan Berendt Johan (s. 1751 Domargårdissa), äitinsä Fru Chatarina Wiernhofin (1699-1767) ja palkollisten kanssa. Kun B. J. Rosenlindt ottaa haltuunsa Domargårdin säterin, sen arvoksi lasketaan 25000 taalaria kuparirahaa [Bac94, s. 228]. Säterissä on lisäksi vuokraaja, krouvari ja torpat Köpskog, Kegerbacka, Brobacka Rotkil ja Malm, jossa asuu seppä Henric. Seuraavassa rippikirjassa 1775-1784 Domargårdin isäntäväki on ennallaan, vain lapset ovat lisääntyneet ja vanha äiti on poissa. Köpskogissa näyttää olevan kaksi torppaa, muuten torpat ovat samat. Erikseen mainitaan Domargård smeden Carl Wessberg, joka ei siis ole Malmin torpassa. Degerbyssä asuu myös sama veljen perhe, mutta talonpoikaisperhe on poissa. Sen sijaan mainitaan torppariperhe ilman torpan nimeä. Kolmas veli Karl on avioitunut Snappertunaan.

Back [Bac94, s. 164] löytää vuosien 1775-95 väliseltä ajalta Domargård-Degerbystä 7 torppaa: Köpskog I ja II, Kegerbacka, Brobacka, Rotkihl, Malm ja Krogars torp. Domargårdissa mainitaan uudisraivaajan torppa Råbacka 1803-1807 [Bac, s. 168].

Vuosien 1786-94 ja 1795-1802 rippikirjoissa Domargårdin isäntänä on edelleen luutnatti Berndt Johan Rosenlindt vanhempi (1724-1798) muutamien lapsiensa ja leskeksi jääneen sisarensa kanssa. Torpat ovat ennallaan, lisäksi mainitaan laivamies (båtsman), seppä ja krouvi. Kauden lopulla myös sepän torppa, useita uudisasukkaita (**nybyggaren**) ja muonatorppareita (spannmålstorpare). **Degerbyssä** väki on lisääntynyt, sillä sinne muuttaa vähitellen myös kapteeniksi ja majuriksi ylennyt ja avioitunut **Bernt Johan Rosenlindt** nuorempi (s. 1751 Domargårdissa). Hänellä on rajariitaa 1807 Nissbackan kanssa [Bac94, s. 188]. Degerbyssä asuu myös Informator (kotiopettaja [Bac94, s. 70]) Audios Herr Eric Damert ja Cornetten välborne hr Gustaf Henr. Hästesko. Torppari on ennallaan ilman torpan nimeä, kauden lopulla Malm torp. Jacob Christopher ja osa hänen perhettään muuttaa alta pois 1791 Askolaan, mutta kolme nuorinta poikaa jäävät Degerbyhyn serkkunsa luo. Nähtävästi Degerby on siirtynyt Bernt Johan nuoremman haltuun. Samoihin käsiin siirtyy isän kuoltua myös Domargård. Uudisraivausta kuvaa virallinen tilasto (Suomen virallinen tilasto III:1, s 19 v. 1869) Degerbyn ja Domargårdin osalta: (1 tynnyrinala = 0.494 ha)

vuosi	peltoa tynnyrinalaa	niittyä tynnyrinalaa
1765	34 (= 16,8 ha)	122 (= 60,2 ha)
1844	127 (= 62,7 ha)	208 (= 102,7 ha)

[Bac94, s. 118]

Degerbyn ja Domargårdin 2 1/2 %:n omaisuusveroa varten v. 1800 arvioitu arvo velat pois luettuna oli yli 4000 riikintaalaria (hopeassa) (majuri Bernt Johan Rosenlindtin osalle) [Bac94, s. 289].

Rippikirja 1805-1814 ilmoittaa Degerbyssä isäntänä majuri Berndt Johan Rosenlindtin (1751-1809). Hän vaatii muiden mukana Kuninkaanjoen (Kungsån) perkausta, koska joen patoaminen kalastusta varten oli nostanut Lepinjärven vettä [Bac94, s. 129]. Domargård on selvässä alamäessä asutuskartanona. Asukkaina on hetkellisesti leskirouva, pastorska Sophia Dorothea Palander os. Indren (s. 2..6. 1759 Hämeenlinnassa, k. 8.9.1828 Snappertunassa, Mustion ruukinsaarnaajan (1793-1799) ja Uudenmaan rakuunarykmentin saarnaajan Lars Palanderin (s.

18.8.1744 Tyrvännössä, k. 30.3.1799) leski. Lars Palander oli maisteri, väitöskirja Om Kulsiala v. 1767 [Ber01, II, s. 999]) ja kersantti, herra Jacob Rennerberg (s. 1769 Kasabyssä), joka muuttaa 1810 Åsenbyhyn. Uudisasukkaita, torpat Köpskog, Krogen, Brobacka, Nytorp, Smeds. Seuraavassa rippikirjassa 1816-1822 Domargård on vain osaotsikko luettelolle palvelusväkeä ja 1846-53 työväkeä.

Degerbyn isäntänä on **1816-1822** rippikirjassa Herr **Jac. Joh. Brand** (s. 16.9.1788 Kemiössä) vaimoineen ja lapsineen. Torpat: Köpskog, Nytorp, Branddahl, Djupdahl, Krog. Lisäsi krogare ja pitäjänräätäli.

Rippikirjassa **1823-1829** tilat on yhdistetty otsikon **Degerby ja Domargård** alle. Omistajana on Herr HofRätts Auscultanten Ad. Silfverberg, mutta asukkaina Brandin perhe. Herr Jacob Joh. Brand kuolee 6.10.1825 ja loppu perhe muuttaa Turkuun 1826. Torpat: Brobacka, Nytorp, Köpskog, Branddal, Djupdahl (torpan perunkirjoitus v. 1855 [Bac94, s. 138]), Krog. Lisäksi tilalla on seppä (gårds smed).

Rippikirjoissa 1830-1882 Domargård 1 1/2 Mantal Allodial Säteri och Degerby 1/3 Mantal Frelse hemman asuu ja omistaa **Adolf Fredrik Silfverberg** (s. 1800 Tammisaarella), vaimo Elvina Charlotta Lindgren (s. 1815 Tammisaarella) ja lapsia enimmillään 7. (Alussa omistajana tehtailija Simon Silfverberg Tammisaaresta, ei asunut tilalla.) Aikanaan myös vävy. **Paljon palkollisia ja työnjohtoa**. Torpat ennallaan. Silfverberg kuolee 19.11.1880. Tila perikunnalla, vuokraajana Albin Fridolf Silfverberg (s. 1852), jonka aikana 1883-1892 myös sorvari (bysvarfvare). Leskirouva Elvina Lindgren kuolee 17.3.1885. Uudeksi vuokraajaksi Karl **Henrik Berglund**, joka **vuokraajana v. 1900** henkikirjassa (omistajina Silfverbergin perilliset).

Isojaon yhteydessä v. **1903** omistajaksi mainitaan **Aktiebolaget Dahlberg & Ekholm** (edustajana prokurist, ingenjören Georg Wilhelm Roering).

Tällöin jakokunnassa oli peltoa 108,62 ha, niittyä 90,64 ha, viljelyskelpoista maata 41,34 ha, varsinaista metsämaata 290,26 ha, joutomaata 9,81 ha, yleistä tiemaata 2,52 ha ja kyläteitä 2,71 ha eli yhteensä 545,90 ha eli tiet ja joutomaa (= 15,04 ha) pois lukien 530,86 ha.

Degerby ja Domargård

Henkikirjat **1905**: F.d. Kronolänsmannen Carl Algot Grönholm (asuu muualla)

Henkikirjat **1910**: Tilanomistaja **Carl Alarik Grönholm** ja vaimo Edit. (saanto: kauppa 1.11.1904)

Lisätieto: Tilanomistaja Karl Alarik Grönholm s. 9.10.1874 Helsingissä, Karjaalle 1908 Siuntiosta, Tammisaareen 1918. Omisti Domargårdin ja Degerbyn pääosat aikaisemmin lohkottuja tiloja lukuunottamatta. Kunnankokouksen puheenjohtaja 1913-1914 [Kar70, s. 132].

Henkikirjat **1915**: Omistaja tilanomistaja **Gustaf Gerkman** (asuu muualla)

Henkikirjat **1920**: Tilanomistaja **Sven Olin** ja vaimo Manda. Vouti Thure Holmberg, vaimo Aina, työväkeä, tilanhoitaja Yrjö Olin. (saanto: kiinnekirja 11.4.1919)

Björnramien ja Rosenlindtien elämän yksityiskohtia ilmenee vapaaherratar Aline de la Chapellen, o.s. Toll, (k. 1894) jälkeen jättämästä vihkosta, jossa on muistiinpanoja suvuista Appelbom, Björnram ja Toll vuodesta 1769 alkaen [Ant66].

4. Degerbyn kyläkeskuksen kehittyminen vanhojen karttojen valossa

Muotoutumassa eri kartoista yhdistelemällä karttakopiolle piirtäen. Suunnitteilla erikseen rakennuskannan kehittyminen ja maan käytön muuttuminen (pellot, niityt, tiet jne). Käytettävissä olevat kartat ilmenevät lähdeluettelosta.

5. Käytetyt lähteet

5.1. Arkistolähteet (ei karttoja)

Kansallisarkisto (Rauhankatu)

HK *Henkikirjat* (Raaseporin (läntinen) kihlakunta) (1634-1808 ja 1810-1920 5 v. välein, rullafilmeillä)

vuosi	filmi	huom.
1810	ES2397	
1815	ES2397	
1820	ES2397	
1825	ES2399	
1830	ES2400	
1835	ES2400-1	
1840	ES2401	
1845	ES2402	
1850	ES2403	
1855	ES2404	
1860	ES2404-5	
1865	ES3915	
1870	ES3917	
1875	ES3920	
1880	ES3923	katsottu
1885	ES3928-9	
1890	ES3935	katsottu
1895	ES3941-2	
1900	ES3951	katsottu
1905	ES3972	katsottu
1910	ES3990	katsottu
1915	ES4010	katsottu
1920	ES4032	katsottu

SAY *Suomen asutuksen yleisluettelo* (SAY):

konseptiluettelot Karjaa 1634-53, 1654-73, 1674-1693, 1694-1713

(pohjana Maakirja (ruskea), Mantaaliluettelo (henkikirja, sininen), Kymmenysluettelo (punainen), Autioluettelo (vihreä))

(katsottu Degerby, Domargård ja Kegerbacka)

RK *Rippikirjat*: Karjaa 1723-1892 (mikrokorteilla, 1723-1865 myös rullafilmeillä KK96-99)
Katsottu Degerby ja Domargård (kortit 11, 13, 21, 29+36, 39, 48, 57, 66, 76, 87, 96, 106, 117+118, 131, 148+149)

Uudenmaan läänin maanmittauskonttori (Pasila)

KR *Kiinteistörekisteri* (tietokoneella)
K220 Karjaa
S403 Degerby
S404 Domargård
R1
T tilan numero
(katsottu koko rekisteri S404 Domargård)

MR *Maarekisteri*
Karjaan (kauppalasta) kaupungista (1.1.1977 alk.) Raaseporin kihlakuntaa, Uudenmaanlääniniä (ylläpidetty 1.3.1988 asti tilojen osalta)
Degerby enstaka s. 489, jatko-osa A
Domargård enstaka s. 497, jatko-osa A
Degerby 1 + Domargård 1 (S406) Hyvinkää-Hangö järnvägsområde s. 508
(katsottu kaikki, samat tiedot siirretty kiinteistörekisteriin)

MK *Maakirja* Karjaan kunnasta (mikrofilmeillä vuodet 1820, 1830, 1845, 1855, 1905) (katsottu kaikki filmatut vuodet Degerbyn ja Domargårdin osalta)

5.2. Kartat (arkistokappaleet ja painetut lähteet)

Ote taloudellisesta kartasta 1:100 000, väripainettu Maanmittaushallituksen karttapaino, Helsinki 1970. Liitteenä kirjan *Karjaa ennen ja nyt* [Kar70] lopussa ilman otsikoita ja kartoituspäiväyksiä ja lehtinumeroita. Sama kartta [Bac94] lopussa maininnalla Lantmäteristytrelsen 1947. Liian pienimittakaavainen, lisäksi ajoittaminen vaikeata. (oma teos)

Suomen taloudellinen kartta (Kihlakunnankartta) 1: 100 000. *Lehti II:5 Lohja*. Maanmittauksen ylihallituksen toimittama v. 1913. Tilgmannin kivipaino Helsinki 1940.(mustavalkoinen, vedet sinivihreät, todennäköisesti enimmäkseen vuoden 1913 tilanteen mukainen) (oma kappale)

Peruskartta 2014 04 Dragsvik 1: 20 000. Maanmittaushallituksen karttapaino, Helsinki 1982. Karttarunkona ilmakuva kartta 1962, täydennyskarttoitus 1:10 000 1979. Ilmakuvaus 1978. (Painettu 1982.) Täydennyskarttoitus 1989. Päällepainatus 1990. Kiinteistörajat 1978. (oma kappale)

Peruskartta 2014 07 Snappertuna 1: 20 000. Maanmittaushallituksen karttapaino, Helsinki 1982. Karttarunkona ilmakuva kartta 1962, täydennyskarttoitus 1:10 000 1979. Ilmakuvaus 1978. Täydennyskarttoitus 1989. Päällepainatus 1990. Kiinteistörajat 1978. (oma kappale)

Peruskartta 2014 05 Pohja 1: 20 000. Maanmittaushallituksen karttapaino, Helsinki 1982. Karttarunkona ilmakuva kartta 1962, täydennyskarttoitus 1:10 000 1979. Ilmakuvaus 1978. Täydennyskarttoitus 1989. Päällepainatus 1990. Kiinteistörajat 1978. (oma kappale)

Peruskartta 2014 08 Karis 1: 20 000. Maanmittaushallituksen karttapaino, Helsinki 1982. Karttarunkona ilmakuva kartta 1962, täydennyskarttoitus 1:10 000 1979. Ilmakuvaus 1978. Täydennyskarttoitus 1989. Päällepainatus 1990. Kiinteistörajat 1978. (oma kappale)

Alanen, Timo & Kepsu, Saulo, *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 505, Tampere 1989. Lehti 19 (X:19, maastotyöt valmiit 1783, alue H, s. 12). (oma teos)

Kansallisarkisto (KA)(Rauhankatu)

Maanmittaushallituksen kartat (Luettelo 251:1 osa I ja II):

Pitäjäkartat

MH29 Karjaan pitäjä (eräät kylät) 1:40 000. S. Brotherus 1703/1712. (sijointus 56 M 13/5). Geometrisk Charta och Delineation uppå Föreskrifne Byars Situation och utrymme I Karis Sochn med sine vissa Råår och Röör hvilken och utvissar huru den ena Byn med dhen andra gränssar tillsamman.

- käsin piirretty ja väritetty
- erityisesti rajapyykkietoja, yksityiskohtaisin pohjoisosissa
- Degerbyn - Domargårdin alue ilman rajoja ja kylien nimiä. Rajan Kebbelby - Åsenby - Rullarsböle + Bredslätt - Sutarkulla - Läpp - maantie Tammisaaren sisällä vain valkoista ja yksittäisillä talonkuvilla ja nimillä merkityt Kurby, Swidia ja Nisbacka. Degerbytä, Domargårdia ja Kegerbackaa ei ole mainittu ollenkaan, vaikka Broterus ne selvästi tuntee. (katsottu KA:ssa)

Rannikkokartat (Luettelo 251:1)

MH78 Uudenmaan rannikko 1: 162 000 Nimetön, jostain aikaisemmasta v. 1793 transportoitu. Kuvaa saariston hyvin tarkasti, ei sisämaata. (sijointus 56 M 25/1)

- ei mielenkiintoa Degerbyn osalta (sisämaata ei ole kuvattu)
- ehkä L. Forsellin 1690 tekemä Ruotsin merikarttakonttorissa oleva Raaseporin saariston kartta on esikuva [Gus33, s. 48]
(katsottu KA:ssa)

MH Pitäjänkartat (Senaatinkartat) (käsin piirrettyjä ja väritettyjä 1:20 000, luettelo 251:04)

2014 04 Karjaa +05 1842 ja 1924

2014 07 Karjaa 1842 ja 1924

- rautatie lisätty myöhemmin
- eivät kuvaa rakennuksia, vain talon paikka yhdellä mustalla suorakaiteella
- rajat, tiet, pellot, niityt, mäet, kalliot, ojat, suot ym. ilmenevät
- tarkempia tietoja venäläisissä topografikartoissa, joten pitäjänkartoist ei suurta iloa
- 2014 04 Karjaa +05 v. 1842 tuulimylly (pumppu?) pohjoisella kukkulalla, tie Kurbyhyn eteläistä reittiä pellon reunassa Degerbystä lähdetäessä (peitepiirros kalvolla tiestä ja tuulimyllystä, vertailu (myös 2014 07) osalta niittyjen muuttumisesta pelloiksi venäl.

topografikartan kopiolla, 1842 tilanne likimain sama kuin 1870-luvun venäl. topografikartalla)
(katsottu KA:ssa)

MH Topografikartta 1:21 000 käsin väritetty venäläinen (Luettelo 251:04)

Lehti V:23 Uudenmaan läänin (ei julkaisuvuotta)

(käsin väritetty ja peltojen osalta korjattu ehkä 1900-luvun alun tilanteeseen, myös rautatie)
(osakopio filmillä ja paperilla, muistiinpanoja lyijykynällä 1:42000 kartan suurennetulla kopiolla)

Mittauskonseptit (Luettelo 251:05):

MMA 7 INV. 12 *Karjaa, Domargård 1701* (sijoitus ko, 57M)

Perinnönjako Domargårdissa v. 1701. Pelkkä asiakirja, kartta puuttuu.

(kopio asiakirjasta, joka kuvailee tarkasti jaon kohteet: talot, pellot ja niityt;
puhtaaksikirjoitettu kopio ja valmisteltu käännöstä, käännöstyö kesken)

Käyttökarttakokoelma (Painokarttahakemisto, luettelo 250:3 osa I ja II):

Ida. Pitäjänkartat 1:20 000 yleislehtijaossa

lehdet 2011-2014-2021-2041 nippu 4 (osat a,b,c: 4b sis. lehdet 2013-2014) (sijoitus 56 M 27/2)

Lehti 665/247 Bagby (tilausnumero 2014 04). Täydennysmittaukset 1935 (H. Rehn) ja 1939

(L. Teittinen). Piirretty 1936 (A. Wahlström) ja 1940 (K. Nikkanen). Päiväys 21.5.1947.

Mustavalkoinen. (oikeasta yläkulmasta filmattu osakopio paperilla, ei enää mittakaavassa;
saman kartan väritystä versiosta osakopio MMH:n arkistosta)

Ic. Peruskartat 1:20 000

Lehti 2014 04 Dragsvik 1967 (ensimmäinen peruskarttapainos, yliopiston kirjaston luettelo antaa vuodeksi 1964) (katsomatta; värillinen osakopio MMH:n arkistosta)

lisäksi olemassa 1988 ja 1990 (päällepainos) painokset (oma kpl päällepainoksesta)

Ihb2. Venäläiset topografikartat 1:42 000 (pieni lehti)

Lehti V:23 (2 D 16/19) (ei vuotta, n. 1872?) (sijoitus 56 M 36/2)

(osasuurennos kopio, n. 1.612x eli n. 1:26054)

Ihc1. Venäläiset topografikartat 1:42 000 (neljä lehteä/sivu)

Lehti V:23 1909 (sijoitus 56 M 27/11)

(katsomatta; MMH:n arkistosta ostettu 2 omaa kpl, sisältäen lehdet V:23, V24, IV:23, IV:24
vuodelta 1910, painettu 1915, salainen, venäläisin nimin, hyvälaatuinen)

Sama suomalaisin nimin, huono painolaatu, *Lehti No 1117*.

(katsomatta; MMH:n arkistosta ostettu oma kappale lehdestä No 1117, ilman vuosilukua,
suomalaiset nimet, epäselvä)

Valtioneuvoston aktit (Luettelo 272:02 v. 1927):

AD 1572/275 VN 1927

Karta över Karis kommun i Nylands län / 1926 V. Svaetichin 1:42 000, värill. käsin piir. 73 x
52 cm. (Liittyy Karjaan kauppalan perustamisasiakirjoihin)

(ei nähty, voi perustua v. 1924 *Karta över Karis/Karjaa -karttaan*)

Sisäministeriön diaarioimattomat kartat (asemakaavoja) (Luettelo 276:2):
SM Karjaa 3 (sijoitus ?). Karjaan kauppalan asemakaava 1930/34.
(ei nähty)

Sisäministeriön aktikartat (Luettelo 274:6):

AD 1859/272 SM 1943 (sijoitus 56M 17/7)

1) *Karta över Karis/Karjaa* 1:25 000, 1924, täyd. 1928, 1937.

Tehty Maanmittaushallituksessa 1924. Osittain täydennetty vuosina 1928 ja 1937.

Maanmittaushallituksen kartografinen toimisto 1937. Väripainatus Maanmittaushallituksen Kivipaino, Helsinki 1938.

2) Jokien detaljikartta 1:4000

(nähty; hieno ja terävä väripainatus, muistiinpanoina karttamerkinnot lyijykynällä v. 1924 pitäjänkartan kopiolla; nähtävästi sama kartta myös yliopiston kirjastossa)

AD 3243/520 SM 1948 (sijoitus ?)

Taloudellisen kartan lehti n:o 2014 Karis 1:100 000. (Maanmittaushallitus 1947)

ks. S-NL 13 300:4

(ei nähty; todennäköisesti sama kuin [Bac94]:n liite)

Uudenmaan läänin maanmittauskonttori (Pasila)

Kiinteistörekisteri

Karjaa (K220), Domargård (S404), Domargård (R1), Domargård (T71)

Kartta 14:7 (aik. 14:2 ja 14:1 isojakokartta, jota muut noudattavat) (katsottu mikrofilmiltä kaikkia)

(kopio 14:1 ja 14:7 mikrofilmiltä paloina)

KR-kartta (rekisterikartta)

2014 04D4

05C

07B

60/79

61/79

(ei nähty)

Asiakirjat 14:35; Asemakaava n:o A921 (ei nähty)

Maarekisteri

Isoj *Isojakokartta Karjaa 14:1*

Karta öfver alla egorna till Degerby enstaka frälsehemman No1 och Domargård enstaka frälse säteri No1 i Karis socken af Raseborgs härad och Nylands län. Egorna äro affattade i afseende å storskifte hvarjemte storskiftet verkställt och skiftesråerna utpålats och rörlagts år 1903 af Volmari Svaetichin, vicelantmätare.

(kopio kartasta, toimituspöytäkirjasta, pyykkikuvauksista ja kuvioselitelmistä)

Dom14 *Domargårdin viimeisin kartta Karjaa 14:7*

Karta öfver alla egorna till Domargård allodialsäteri 0.9100 No1, Rno1², i Domargård by af Karis socken, Raseborgs härad och Nylands län. Hela hemmanets egor äro affattade och afskiljda genom storskifte från Degerby enstaka frälsehemman år 1903 af undertecknad, som år 1904 styckat hemmanet i lägenheterna Domargård 0.9100 No1 och Köpskog 0.0900 No 1.

Denna karta har upprättats medels afstick ur storskifteskartan och andra kartor hvarjemte Domargård säteri 0.9100 styckats i lägenheterna Domargård 0.8594 No1 och Nytorp 0.0506 No1 år 1914 af V. landmätaren Volm. Svaetichin.
(kopio kartasta)

Maanmittauslaitoksen arkisto (MMH) (Pasila Yhteyshenkilö Antti Pyylampi, puh. 020541 5529, hoitaa Maanmittauslaitoksen arkistoa, jossa painettujen karttojen kokoelma.)

Peruskartta 2014 04 Dragsvik 1: 20 000. Painettu 1951. Ilmakuvaus 1949, kartoitus 1950.
(Värikopio oikeasta yläkulmasta)

Peruskartta 2014 04 Dragsvik 1: 20 000. Painettu 1967. Ilmakuvaus 1962, kartoitus 1964.
(Värikopio oikeasta yläkulmasta)

Pitäjänskartta 1:20 000 Lehti II:5/21 Karjaa. Mittaukset 1924 ja 1928.
(Värikopio Lepinjärvestä luoteeseen, vain pitäjän alue; sama kartta käsin tehtynä myös Kansallisarkistossa MH Pitäjänkartat (Senaatinkartat) 1924)

Pitäjänskartta 1:20 000 Lehti 665/247 Bagby (Tilausnumero 2014 04). Mittaukset 1935 ja 1939, piirretty 1936 ja 1940.
(Värikopio oikeasta yläkulmasta; saman kartan mustavalkoisesta painoksesta filmikopio ja paperikopio oikeasta yläkulmasta KA:ssa olevasta kartasta otettuna, ei enää mittakaavassa!)

Pitäjänskartta 1:20 000 Lehti 665/248 Snappertuna (Tilausnumero 2014 07). Mittaukset 1939, piirretty 1941.
(Värikopio oikeasta yläkulmasta)

Venäläinen topografikartta 1: 42 000 Lehdet V:23, V:24, IV:23, IV:24 yhdessä. Uudenmaan lääni 1910. Painettu 1915. Salainen.
(oma kappale kahdesti, ostettu MMH:n arkistosta)

Venäläinen topografikartta 1: 42 000 Lehti 1117. Edellisen suomalaisin nimin varustettu versio. Ei vuosilukua. Epäselvä.
(oma kappale, ostettu MMH:n arkistosta)

Venäläinen kihlakunnankartta 1:100 000 Lehti VII:7. Päiväys 1855, mutta Hangon rata lisätty. Maa vihreä. Nimet enimmäkseen ruotsiksi.
(oma kappale, ostettu MMH:n arkistosta)

Helsingin yliopiston kirjasto (Unioninkatu)

Karta över Karis (signum III.3.b/79)
Upprättad å landmäteristyrelsen år 1924, enstaka kompletteringar år 1928 och 1937. 1:25 000. Helsinki 1938. (nähtävästi sama kuin KA:n Sisäministeriön aktikartoissa oleva Karta över Karis/Karjaa AD 1859/272 SM 1943 (sijoitus 53M 17/7))
(ei nähty)

Nyberg, Claës, Kartor och beskrifningar öfver socknarne i Nylands län ... år 1844 (signum III.3.b/51)

Lithografierade ..., 24 kartor med beskrifningar 1:100 000.

(ei nähty) (myös KA:n luettelossa 255, yleiskartta 173 v. 1844 "Kartor öfver Nylands socknar"
Karta öfver Karis Socken 1:100 000, (sijoitus 2d 17/13))

5.3. Painettu kirjallisuus

Ant66 Antell, Kurt, Släktrådar och miljöer. *Gentes Finlandiae* (Toim. Torsten G. Aminoff). Helsingfors 1966, 67-77. (kopio)

Bac94 Back, Lars, *Karis socken från forntiden till våra dagar VI 1721-1865*. Ekenäs 1994. (oma teos)

Ber01 Bergholm, Axel, Sukukirja. Suomen aatelittomia sukuja I, II. Kuopio 1901. (oma teos)

Car31 Carpelan, Tor, Adliga ätten Rosenlindt. *Genos* 2(1931), 6-11. (kopio)

Cle46 Cleve, Nils, Vad ett tennfat kan avslöja. *Genos* 17(1946), 57-58. (kopio)

Elg36 Elgenstierna, Gustaf, *Den introducerade svenska adelns ättartavlor med tillägg och rättelser I-IX*. Stockholm 1925-36.

Adliga ätten Björnram, nr 300. Osa I (1925), s. 414-417. (kopio)

Adliga ätten Rosenlindt, nr 489. Osa VI (1931), s. 496-499. (kopio)

FoM95 Forsén, Björn & Moisanen, Jukka, Svartån och den tidiga bebyggelsen runt denna. *Finskt Museum* 1993, 26-49. (oma lehti)

Gal93 Gallén, Jarl, *Det "Danska itinerariet". Franciskansk expansionsstrategi i Östersjön*. (Red. Johan Lind). Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland Nr 579. Helsingfors 1993. (oma teos)

Gar68 Gardberg, Johan, *Karis socken från forntiden till våra dagar V Vasatiden och karolinska tiden*. Ekenäs 1968. (oma teos)

GaW93 Gardberg, C. J. & Welin, P. O., *Suomen keskiaikaiset linnat*. Keuruu 1993. (oma teos)

Gus33 Gustafsson, Alfred A., Maanmittarikunta ja maanmittaustyöt Ruotsinvallan aikana. *Suomen maanmittauksen historia I*. Porvoo 1933. (oma teos)

Hau00 Hausen, Reinhold, *Finlands medeltidssigill*. Helsingfors 1900. (oma teos)

Hau24 Hausen, Greta, Nylands ortnamn. Deras former och förekomst till år 1600. I-III. *Svenska Litteratursällskapet i Finland* CLII, CLX, CLXXVII. Helsingfors 1920-24. (oma teos)

- Hie94 Hiekkanen, Markus, The stone churches of the medieval diocese of Turku. A systematic classification and chronology. *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja - Finska Fornminnesföreningens Tidskrift* 101. Helsinki 1994. (oma teos)
- Häl30 af Hällström, Erik, Karisbor i svunnen tid I-III. *V.Nyl.* 1930:68, 70, 72. (ei nähty)
- Kar70 *Karjaa ennen ja nyt*. Karjaan kotiseutulautakunta. Ekenäs 1970. (oma teos)
- Ker45 Kerkkonen, Gunvor, Västnyländsk kustbebyggelse under medeltiden. *Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet I Finland CCCI*. Helsingfors 1945. (väitöskirja) (oma teos)
- Ker52 Kerkkonen, Gunvor, *Karis socken från forntiden till våra dagar III Medeltiden*. Ekenäs 1952. (oma teos)
- Kur84 Kurtén, Love, Om ätten Björnrams I Finland härstamning. *Genos* 55(1984), 97-104+129. (kopio)
- Kuu94 Kuusiston linna. Tutkimuksia 1985-1993. *Museoviraston Rakennushistorian osaston raportteja* 8. Turku 1994. (oma teos)
- Lin96a Linna, Martti, *Suomen alueellinen pyhimyskultti ja vanhemmat aluejaot. Suomen keskiaikainen alueellinen pyhimyskultti erityisesti Pyhän Pietarin ja Pyhän Paavalin osalta sekä Suomen vanhemmat aluejaot Mikael Agrocolan laatiman vuoden 1540 kymmenysveroluettelon valossa*. Jyväskylä 1996. (ei nähty, Lin96b viittaa tähän)
- Lin96b Linna, Martti, Suomen vanhemmista aluejaoista. *Muinaistutkija* 4/1996, 7-21. (oma lehti)
- Mei83 Meinander, Carl Fredrik, Om svenskarnas inflyttningar till Finland. *Hist. Tidskrift för Finland* 68(1983, H.3), 229-251. (oma lehti)
- Nyb87 Nyberg, Lars, *Vägar och stigar I Karisbygden*. Västnyländska kultursamfundets skrifter nr 2. Ekenäs 1987. (oma teos)
- Nyb97 Nyberg, Lars, Suullinen ennakkotieto valmistumassa olevasta käsikirjoituksesta. (keskustelu maalisk. 1997)
- Orr79 Orrman, Eljas, Medeltida skatteenheter i södra Finlands svenskbygder. *Hist. Tidskrift för Finland* 64(1979, H. 3), 217-233. (oma lehti)
- Orr87 Orrman, Eljas, Om geologiska faktorers inverkan på bebyggelsen i södra Finland mot slutet av järnåldern och under tidig medeltid. *Hist. Tidskrift för Finland* 72(1987, H. 2), 169-188. (oma lehti)

- Orr90 Orrman, Ejas, Den sveska bebyggelsen historia. "Finaska skären" Studier I åboländsk kulturhistoria utgivna av Konstsamfundet till dess 50-årsjubileum 1990. (Red. Kurt Zilliacus). Helsingfors 1990, 197-278. (oma teos)
- Ras91 Rask, Henry, Snappertuna. En kustbygds hävder I. Forntid -1809. Ekenäs 1991. (oma teos)
- Ram16 Ramsay, Jully, Frälsesläkter i Finland intill stora ofreden. Helsingfors 1909-16. (oma teos)
- Sal91 Salminen, Tapio, Suuri Rantatie, Museoinventointi 1991. Inventointikortti Inv. nro 10.3.02: Tieraunio, Karjaa, Degerby (Peruskarttalehdellä 2014 04 Dragsvik). (oma kopio)
- Sal92 Salminen, Tapio, Suuren Rantatien inventointi 1991. Inventointikertomuksen yhteenvetoraportti. Tiemuseon raportteja 1/1992. (kopio Karjaata koskevasta kuvailuosasta, s. 52-63)
- Sal93 Salminen, Tapio, Suuri Rantatie- Stora Strandvägen. Tiemuseon julkaisuja 7. Helsinki 1993. (oma teos)
- Soi12 Soikkeli, Kaarle, Uudenmaan hopeavero ja hopeaveroluettelo v. 1571. Helsinki 1912. (oma teos)